

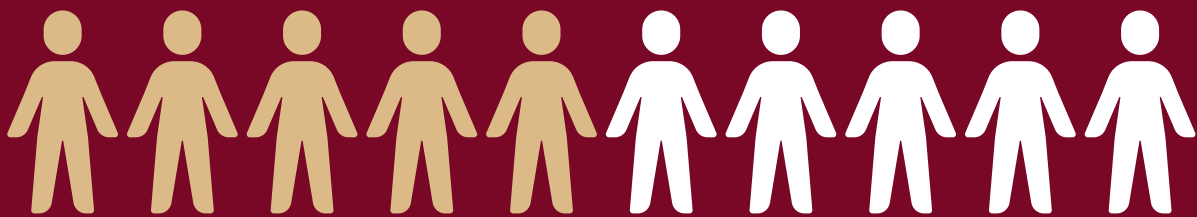
วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE PANYAPAT

ISSN 2773-9805 (Online)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563

Vol.2 No.1 January - June 2020

JSSP

Journal of Social Science Panyapat

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1
ม.ค. – มิ.ย. 2563

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา

ISSN: 2773-9805 (Online)

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา

3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 080-224-1454, อีเมล: prasisirorat@gmail.com

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2563

ISSN : 2773-9805 (Online)

เจ้าของ:วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา

3/1273 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยูร แสงใส

กองบรรณาธิการ:

ศาสตราจารย์ ดร. วัชร งามจิตรเจริญ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร. กนกอร สมปราชญ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร. พุทธิรักษ์ ปราบนอก

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อริยา คูหา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรพรรณ ศรีโสมพันธ์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มานะ ลักษณะมีอรุณทัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยณรงค์ ศรีมันตะ

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยุทธ์ ชูสอน

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภินิษฐา นาเลาะห์

มหาวิทยาลัยนครพนม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนันต์ศักดิ์ พลแก้วเกษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ฝ่ายสนับสนุนวารสาร:

นางสาวศิริรัตน์ ประศรี

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร:

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา มีกำหนดวงรอบการเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

การส่งบทความพิจารณาตีพิมพ์:

ผู้เขียนเตรียมต้นฉบับบทความตามเกณฑ์เงื่อนไขของวารสารและส่งในระบบที่เว็บไซต์วารสาร <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/about> เปิดรับพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ตลอดทั้งปี

เกี่ยวกับวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสนับสนุน ส่งเสริมให้อาจารย์ นักวิจัย นิสิต/นักศึกษา และผู้สนใจ ได้เสนอและเผยแพร่บทความบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่ได้มาตรฐานสู่สาธารณชน รวมทั้งยกระดับผลงานทางวิชาการให้ได้รับการยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ ด้วยหวังให้เป็นตลาดแห่งองค์ความรู้ที่สามารถค้นคว้า ถ้อยทอด และแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย ทั้งนี้ เป้ารับบทความที่มุ่งเน้นทางด้านพระพุทธศาสนา การศึกษา เศรษฐศาสตร์ และสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ โดยมีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ทั้งนี้บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอผลการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับสาขาพระพุทธศาสนา การศึกษา เศรษฐศาสตร์ และสหวิทยาการทางด้านสังคมศาสตร์
- บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่
- บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นบทความในลักษณะวิจารณ์หรืออธิบายเหตุผลสนับสนุนในประเด็นที่เห็นด้วย และ มีความเห็นแตกต่างในมุมมองวิชาการ

บทบรรณาธิการ

วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา เป็นวารสารทางด้านสังคมศาสตร์ วารสารเปิดรับบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทรรศน์ และบทความวิจารณ์หนังสือ ซึ่งแต่ละบทความที่ส่งเข้ามายังวารสาร จะได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความนั้นๆ อย่างน้อย 3 ท่าน วารสารฉบับนี้เป็นวารสารปีที่ 2 ฉบับที่ 1 ซึ่งตีพิมพ์บทความทั้งสิ้นจำนวน 4 บทความครอบคลุมเนื้อหาทางด้านสังคมศาสตร์ ทางวารสารขอขอบคุณทุกท่านที่สนใจส่งบทความมาตีพิมพ์กับทางวารสาร และหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านอีกครั้งในการตีพิมพ์บทความในฉบับต่อไป ขอขอบคุณทุกท่านที่ส่งบทความมาตีพิมพ์กับทางวารสารของเรา เราเชื่อมั่นที่จะเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการให้กับทุกท่านและพร้อมจะพัฒนางานวิชาการพร้อมกับทุกๆ ท่านต่อไป ไว้เจอกันใหม่ฉบับหน้าครับ

ประยูร แสงใส
บรรณาธิการวารสาร

สารบัญ

บทความวิจัย

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอดีป ในจังหวัดจันทบุรี วสวัตต์ วานิชวิริยกิจ	1
---	---

วิเคราะห์คุณค่าเศรษฐกิจในกฎพันธุสูตร อภิเชษฐ จันทร์ดี	9
--	---

การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า เทวฤทธิ์ ศรีไชยพล	17
---	----

การศึกษาความสำคัญของมูลกัมมฐานในกายคตาสติสูตร พระลำยอง สญญโต (แสงทอง)	25
--	----

คำแนะนำผู้พิมพ์บทความ	33
-----------------------	----

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอซีเคียว ในจังหวัดจันทบุรี

THE FEASIBILITY ANALYSIS OF WHITE SHRIMP FARMING WITH BIO-SECURE SYSTEM IN CHANTHABURI PROVINCE

วสวัตต์ วานิชวิริยกิจ¹

Wasawat Wanichwiriakit¹

¹ผู้จัดการแผนกซัพพลายเชนย์, คริวเจริญโภคภัณฑ์

¹Supply Chain Manager, Segment Manager (CP Merchandising: CPM)

Corresponding author e-mail: chubby.gun@gmail.com

Received: 2 March 2020; Revised: 16 May 2020; Accepted: 24 May 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการลงทุนเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม แบบระบบไบโอซีเคียว และ 2) วิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการ ในการลงทุนเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมแบบระบบไบโอซีเคียว เมื่อปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในจังหวัดจันทบุรีเปลี่ยนแปลงไป เมื่อปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญเปลี่ยนแปลงไป ในจังหวัดจันทบุรี โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอซีเคียว จำนวน 5 ฟาร์ม กำหนดให้อัตราคิดลดเท่ากับร้อยละ 3.40 ต่อปี

ผลการศึกษาพบว่า มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ของการลงทุนเลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอซีเคียว มีค่าเท่ากับ 37,916,926 บาท อัตราส่วนมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) มีค่าเท่ากับ 2.1257 อัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (IRR) มีค่าเท่ากับร้อยละ 135 จะเห็นได้ว่า NPV เป็นบวก หมายถึงการลงทุนเลี้ยงกุ้งขาวในระบบไบโอซีเคียวให้ผลตอบแทนคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันสุทธิสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตลอดอายุโครงการ อัตราส่วนมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน มากกว่าหนึ่ง และอัตราผลตอบแทนภายในโครงการสูงกว่าอัตราคิดลด แสดงว่าการลงทุนให้ผลตอบแทนคุ้มค่า

สำหรับผลการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการทั้งกรณีของการเพิ่มขึ้นของต้นทุนหรือการลดลงของราคาขาย การเลี้ยงกุ้งขาวในระบบดังกล่าวยังคงคุ้มค่าต่อการลงทุน ซึ่งความเสี่ยงที่มีผลกระทบมากที่สุด คือ การลดลงของราคากุ้ง ต้นทุนค่าอาหารที่เพิ่มขึ้น และค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น ตามลำดับ

คำสำคัญ:

ผลตอบแทนทาง
การเงิน,
การเลี้ยงกุ้งขาว,
ระบบไบโอซีเคียว

ABSTRACT

The objectives of this research article were to: 1) Analyzing the financial feasibility of investing in white shrimp vannamei and 2) Analyze the sensitivity of the project in investing in white shrimp vannamei in bio-secure system When important economic factors in Chanthaburi province change 2) Analyze the sensitivity of the project in investing in white shrimp vannamei in bio-secure system When important economic factors in Chanthaburi province change. Using a structured interview questionnaire. It is a tool for collecting data from 5 bio-secure white shrimp farmers with a discount rate of 3.40 percent per year.

The result of the study found that: The net present value (NPV) of the investment in raising white shrimp in bio-secure system is 37,916,926 baht. The present value-to-cost ratio (BCR) is 2.1257. The project internal rate of return (IRR) is equal to 135 percent, it can be seen that the NPV is positive, meaning the investment in raising white shrimp in the bio-secure system yields a higher net present value than the cost incurred over the project life. The present value ratio of the cost return is greater than one and the rate of return within the project is higher than the discount rate. Show that the investment is worth the return.

For project sensitivity analysis results in case of cost increase or decrease in selling price White shrimp farming in this system is also worth the investment. The risk that has the greatest impact is the decline in shrimp prices. Increased food costs and higher wages, respectively.

Keywords:

*Financial Return,
White Shrimp
Farming,
Bio-Secure
System*

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับสถานการณ์การแข่งขันที่มีความรุนแรงมากกับคู่แข่งอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศจีน อินโดนีเซีย เวียดนาม อินเดีย และกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา ทั้งทางด้านต้นทุนของคู่แข่งที่มีแนวโน้มถูกลงกว่า คุณภาพของสินค้า ความสามารถในการตอบสนองต่อตลาดที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีการขยายผลผลิตอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการนำเข้ากุ้งจากประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น นอกจากนี้ประเทศไทยยังประสบปัญหาการผลิตภายในประเทศในด้านต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น เนื่องจากปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ อาหารกุ้ง และราคาน้ำมันเชื้อเพลิง กุ้งที่เลี้ยงมีอัตราการรอดต่ำลง (ธนาภรณ์ กล้าหาญ และคณะ, 2559, น. 137) เนื่องจากขาดการพัฒนาสายพันธุ์ที่มีคุณภาพ ปัญหาโรคระบาดและสารเคมีตกค้างในตัวกุ้ง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาโรค EMS (Early Mortality Syndrome) ซึ่งมีสาเหตุมาจากเชื้อแบคทีเรีย *Vibrio parahaemolyticus* สายพันธุ์ที่สร้างสารพิษทำลายตับ (Tran et al., 2013, p. 45) ส่งผลกระทบต่อสถานะแวดล้อมและเกษตรกรอื่นที่เกี่ยวข้อง

จากปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดการพัฒนาแนวทางการเลี้ยงกุ้งของประเทศไทยออกเป็นหลายรูปแบบตามความเหมาะสมของศักยภาพของผู้เลี้ยงกุ้ง โดยแนวทางหนึ่งที่เกษตรกรหันมาเลี้ยงโดยเน้นแบบป้องกันโรคเป็นหลัก เพราะเคยมีประสบการณ์โรคหัวเหลืองระบาด ก็ใช้ระบบไบโอซีเคียว (Bio-secure system) มาป้องกัน พอเกิดโรคจุดขาวระบาดในปี 1994 จึงเสียหายไม่มาก นอกจากนี้ยังได้พัฒนาพันธุ์กุ้ง จากเดิมเคยเลี้ยงกุ้งกุลาดำซึ่งมีความยุ่งยาก พอพันธุ์กุ้งขาวเข้ามา ผู้เลี้ยงกุ้งจึงเปลี่ยนไปเลี้ยงกุ้งขาวมากถึง 99% ซึ่งระบบการเลี้ยงกุ้งระบบไบโอซีเคียวก็เป็นการเลี้ยงกุ้งแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่นอกจากจะไม่รบกวนป่าชายเลนแล้ว ยังใช้จุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์มาจัดการกับจุลินทรีย์ ที่ไม่มีประโยชน์ โดยไม่จำเป็นต้องใช้สารปฏิชีวนะใดๆ (Agriculturethai, 2551, ออนไลน์)

การเลี้ยงกุ้งระบบไบโอซีเคียวเป็นหลักการใช้ระบบการป้องกันเชื้อจุลินทรีย์ในการผลิตกุ้ง ซึ่งดำเนินการ 4 ส่วน คือ เริ่มจากป้องกัน และสกัดไม่ให้เชื้อเข้าสู่ระบบฟาร์ม เพื่อให้ฟาร์มคงภาวะปลอดเชื้อ มีการสร้างระบบป้องกันการแพร่เชื้อทางภาคพื้นดิน อากาศ และทางน้ำที่ใช้ในระบบฟาร์มกุ้ง ประการที่สอง ตรวจเช็คเชื้อในฟาร์ม เพื่อให้ทราบภาวะปลอดเชื้อ และสกัดความเสี่ยงการแพร่เชื้อเมื่อพบเชื้อในระบบ ประการที่สาม กำจัดและสกัดการแพร่เชื้อโรคในระบบฟาร์ม โดยทำลายกุ้ง ฆ่าเชื้อมวนน้ำ และที่อยู่ของกุ้ง สุดท้ายสร้างระบบบันทึก โดยมีหลักฐานครบถ้วน ทั้งการประชุม ประเมิน ความเสี่ยง แผนปฏิบัติการการปฏิบัติการ ผลการปฏิบัติการ การแก้ไขปัญหา เพื่อคงภาวะปลอดเชื้อและประสิทธิภาพสูงสุดของการใช้ระบบไบโอซีเคียว (คมชัดลึก, 2562, ออนไลน์) จนสามารถผลิตกุ้งได้ตามมาตรฐานสากล สร้างความมั่นใจให้กับภาคผู้ส่งออกและประเทศคู่ค้า ด้วยการเน้นหลักความปลอดภัยในอาหาร (Food safety) และทุกวันนี้กุ้งไทยได้รับการยอมรับในมาตรการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) คือสามารถตรวจสอบย้อนกลับตั้งแต่โรงงานแปรรูป บ่อเลี้ยง ลูกกุ้ง ไปจนกระทั่งถึงต้นตอที่พ่อแม่พันธุ์ได้เลย

การเพาะเลี้ยงกุ้งได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งในด้านพื้นที่การผลิตและผลผลิต สำหรับพื้นที่การผลิตส่วนใหญ่อยู่ภาคตะวันออกและภาคใต้ จังหวัดที่ผลิตได้ผลผลิตมากที่สุดในรอบไม่กี่ปีที่ผ่านมาคือจังหวัดสุราษฎร์ธานีรองลงมา คือ จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีพ.ศ. 2560 จังหวัดจันทบุรีได้ผลิตได้ผลผลิตเป็นอันดับที่สองเมื่อคิดการผลิตทั้งประเทศ ได้ผลผลิตเท่ากับ 35,609 ตัน มีมูลค่าเท่ากับ 5,876 ล้านบาท ดังนั้นจังหวัดจันทบุรีจึงเป็นจังหวัดที่น่าสนใจในการทำวิจัยในครั้งนี้ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลผลิตและมูลค่ากุ้งจากฟาร์มเลี้ยงกุ้งทะเลระบบไบโอซีเคียว ในจังหวัดที่สำคัญ

จังหวัด	ผลผลิต (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
สุราษฎร์ธานี	40,463	7,426
จันทบุรี	35,609	5,876
ฉะเชิงเทรา	24,473	4,067
อื่น ๆ	255,324	43,667

ที่มา: กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์สถิติการประมง (2562, น. 16-18)

ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาฟาร์มเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมระบบไบโอซีเคียวในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี โดยการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงิน งานวิจัยฉบับนี้จะช่วยวิเคราะห์การลงทุนการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมระบบไบโอซีเคียวทางการเงินที่จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนสูง สภาพต้นทุนและผลตอบแทน รวมถึงปัญหาและอุปสรรค และผลกระทบต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจในการลงทุน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินในการลงทุนเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม แบบระบบไบโอซีเคียว (bio-secure) ในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการ (sensitivity analysis) ลงทุนเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมแบบระบบไบโอซีเคียว (bio-secure) เมื่อปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในจังหวัดจันทบุรีเปลี่ยนแปลงไป

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาเชิงวิเคราะห์ (Critical Study Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์จะแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในด้านค่าใช้จ่ายและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวแบบระบบไบโอซีเคียว (bio-secure) ในจังหวัดจันทบุรี ข้อมูลปีการผลิต พ.ศ. 2561 ทำการสัมภาษณ์ปี พ.ศ. 2562 โดยเก็บข้อมูลจำนวน 5 ฟาร์ม จากผู้เลี้ยงระบบไบโอซีเคียวทั้งหมด 8 ฟาร์ม พื้นที่การเลี้ยงบ่อละ 5 ไร่ แล้วนำมาวิเคราะห์ทางการเงินการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอซีเคียว โดยใช้ตัววัดค่าความคุ้มค่าทางการเงินของการลงทุน คือ NPV BCR และ IRR โดยอัตราคิดลดร้อยละ 3.40 สำหรับเงินฝาก ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ให้กับเกษตรกร ระยะเวลาโครงการ 10 ปี และทดสอบความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับโครงการการลงทุนเมื่อมีการเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิต และการลดลงของปริมาณผลผลิต หรือราคาผลผลิต โดยวัดจากค่าความแปรปรวน และทำการสำรวจโดยวิธีการสัมภาษณ์

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐและเอกชนที่ได้เก็บรวบรวมไว้ เช่น กรมประมง สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานประมงจันทบุรีและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อเป็นส่วนสนับสนุนเพื่อความสมบูรณ์ของการศึกษา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2. 1 การวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุน (Financial analysis) จากการลงทุนเลี้ยงกุ้งขาว โดยใช้หลักเกณฑ์การตัดสินใจ 3 วิธี คือ

- มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV)
- อัตราส่วนผลตอบแทนทางการเงิน (Benefit-Cost Ratio: BCR)
- อัตราผลตอบแทนของโครงการ (Internal Rate Of Return: IRR)

2.2 การวิเคราะห์ความอ่อนไหว (Sensitivity analysis) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนการผลิตหรือราคาขายและปริมาณผลผลิตจากการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมแบบระบบไบโอซีเคียว (bio-secure) เพื่อให้ทราบว่าเมื่อเกิดความเสี่ยงและความไม่แน่นอนขึ้น จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรหรือไม่ และสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ระดับไหน โดยจะใช้ตัววัดความแปรเปลี่ยน (Switching Value Test)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการวิเคราะห์ทางการเงินของการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอซีเคียวของเกษตรกรผู้ลงทุน ในจังหวัดจันทบุรี โดยใช้แบบสอบถามและทำการสัมภาษณ์จากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอซีเคียวในจังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

1. วิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินในการลงทุนเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม แบบระบบไบโอซีเคียว (bio-secure) ในจังหวัดจันทบุรี

ผลการวิเคราะห์ทางการเงินของการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอซีเคียวของเกษตรกร จะใช้อัตราคิดลดที่กำหนดคือร้อยละ 3.40 จากผลคำนวณผลการวิเคราะห์ทางการเงิน พบว่า เกษตรกรมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ 37,916,926 บาท อัตราส่วนมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) มีค่าเท่ากับ 2.1257 อัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (IRR) มีค่าเท่ากับร้อยละ 135 ซึ่งตัววัดผลทางการเงินดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า NPV เป็นบวก ซึ่งหมายความว่าเมื่อเกษตรกรลงทุนแล้วสามารถให้ผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุนเมื่อคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันแล้วสูงกว่ามูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตลอดอายุโครงการ จึงทำให้ผู้ลงทุนได้กำไร เมื่อพิจารณา BCR เท่ากับ 2.1257 ซึ่งมีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าในการลงทุนทำฟาร์มกุ้งขาวไป 1 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 2.1267 บาทหรือหมายถึง เกษตรกรได้รับกำไร 1.1257 บาท และตัววัด IRR ที่ได้อัตราผลตอบแทน 135 มีค่ามากกว่าอัตราคิดลดซึ่งเท่ากับร้อยละ 3.40 จะเห็นได้ว่าอัตราผลตอบแทนภายในโครงการสูงกว่าอัตราคิดลด

2. วิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการ (sensitivity analysis) ลงทุนเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม แบบระบบไบโอซีเคียว (bio-secure) เมื่อปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในจังหวัดจันทบุรีเปลี่ยนแปลงไป

การวิเคราะห์ความอ่อนไหว (Sensitivity analysis) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนการผลิตหรือราคาขายและปริมาณผลผลิตจากการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมแบบระบบไบโอซีเคียว (bio-secure) เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ทราบว่าเมื่อเกิดความเสียหายและความไม่แน่นอนขึ้นและจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรหรือไม่ และสามารถยอมรับได้ระดับไหน โดยจะใช้ตัววัดความแปรเปลี่ยน (Switching Value Test)

ผลการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของการลงทุนการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอซีเคียวของเกษตรกร แยกได้ 2 กรณีดังนี้

2.1 กรณีที่ 1 ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

2.1.1 อันเนื่องมาจาก ค่าอาหารกุ้งขาวเพิ่มขึ้น จากการคำนวณพบว่าค่าความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุน (STVC) ทำให้เกษตรกรมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ 35,120,646 บาท อัตราส่วนมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) มีค่าเท่ากับ 1.9628 อัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (IRR) มีค่าเท่ากับร้อยละ 126 ซึ่งตัววัดผลทางการเงินดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า NPV เป็นบวก ซึ่งหมายความว่าเมื่อเกษตรกรลงทุนแล้วสามารถให้ผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุนเมื่อคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันแล้วสูงกว่ามูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตลอดอายุโครงการ จึงทำให้ผู้ลงทุนได้กำไร เมื่อพิจารณา BCR เท่ากับ 1.9628 ซึ่งมีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าในการลงทุนทำฟาร์มกุ้งขาวไป 1 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 1.9628 บาทหรือหมายถึง เกษตรกรได้รับกำไร 0.9628 บาท และตัววัด IRR ที่ได้อัตราผลตอบแทน 126 มีค่ามากกว่าอัตราคิดลดซึ่งเท่ากับร้อยละ 3.40 จะเห็นได้ว่าอัตราผลตอบแทนภายในโครงการสูงกว่าอัตราคิดลด (ค่าอาหารเพิ่มขึ้นทั้งหมด 20 เปอร์เซ็นต์ในระยะเวลา 10 ปี)

2.1.2 อันเนื่องมาจากค่าแรงที่เพิ่มขึ้น จากการคำนวณพบว่าค่าความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุน (STVC) ทำให้เกษตรกรมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ 37,302,813 บาท อัตราส่วนมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) มีค่าเท่ากับ 2.0877 อัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (IRR) มีค่าเท่ากับร้อยละ 133 ซึ่งตัววัดผลทางการเงินดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า NPV เป็นบวก ซึ่งหมายความว่าเมื่อเกษตรกรลงทุนแล้วสามารถให้ผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุนเมื่อคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันแล้วสูงกว่ามูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

ตลอดอายุโครงการ จึงทำให้ผู้ลงทุนได้กำไร เมื่อพิจารณา BCR เท่ากับ 2.0877 ซึ่งมีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าในการลงทุนทำฟาร์มกุ้งขาวไป 1 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 2.0877 บาทหรือหมายถึง เกษตรกรได้รับกำไร 1.0877 บาท และตัววัด IRR ที่ได้ร้อยละ 133 มีค่ามากกว่าอัตราคิดลดซึ่งเท่ากับร้อยละ 3.40 จะเห็นได้ว่าอัตราผลตอบแทนภายในโครงการสูงกว่าอัตราคิดลด (ค่าแรงที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด 50 เปอร์เซ็นต์ในระยะเวลา 10 ปี)

2.2 กรณีที่ 2 ผลตอบแทนหรือรายได้ลดลง

อันเนื่องมาจากราคากุ้งที่ถูกกด จากการคำนวณพบว่าค่าความแปรเปลี่ยนด้านผลประโยชน์ (STVB) ทำให้เกษตรกรมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับ 2,228,697 บาท อัตราส่วนมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) มีค่าเท่ากับ 1.0662 อัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (IRR) มีค่าเท่ากับร้อยละ 10 ซึ่งตัววัดผลทางการเงินดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า NPV เป็นบวก ซึ่งหมายความว่าถึงเมื่อเกษตรกรลงทุนแล้วสามารถให้ผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุนเมื่อคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันแล้วสูงกว่ามูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตลอดอายุโครงการ จึงทำให้ผู้ลงทุนได้กำไร เมื่อพิจารณา BCR เท่ากับ 1.0662 ซึ่งมีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าในการลงทุนทำฟาร์มกุ้งขาวไป 1 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 1.0662 บาทหรือหมายถึง เกษตรกรได้รับกำไร 0.0662 บาท และตัววัด IRR ที่ได้ร้อยละ 10 มีค่ามากกว่าอัตราคิดลดซึ่งเท่ากับร้อยละ 3.40 จะเห็นได้ว่าอัตราผลตอบแทนภายในโครงการสูงกว่าอัตราคิดลด (ราคาที่ลดลงทั้งหมด 50 เปอร์เซ็นต์ในระยะเวลา 10 ปี)

ในการประเมินความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอดีเซลของเกษตรกรตัวอย่าง ความเสี่ยงที่มีผลกระทบมากที่สุด คือ ราคากุ้งลดลงหรือถูกกด ค่าอาหารกุ้งที่เพิ่มขึ้นและ ค่าแรงที่เพิ่มขึ้น ตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงของผลกระทบดังกล่าวจะส่งผลต่อการลงทุนในการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอดีเซลของเกษตรกรตัวอย่าง

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนเลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอดีเซล กำหนดให้อัตราคิดลดเท่ากับร้อยละ 3.40 ต่อปี พบว่า เกษตรกร มีมูลค่าปัจจุบัน (NPV) มีค่าเท่ากับ 37,916,926 บาท อัตราส่วนมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) มีค่าเท่ากับ 2.1257 อัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (IRR) มีค่าเท่ากับร้อยละ 135 จะเห็นได้ว่า NPV เป็นบวก ซึ่งหมายความว่าถึงเมื่อเกษตรกรลงทุนแล้วสามารถให้ผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุนเมื่อคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันแล้วสูงกว่ามูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตลอดอายุโครงการ จึงทำให้ผู้ลงทุนได้กำไร อัตราส่วนมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน มากกว่าหนึ่ง และ อัตราผลตอบแทนภายในโครงการสูงกว่าอัตราคิดลด ซึ่งสอดคล้องกับ นัชยา นาไชย (2547, น. 81-82) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนเลี้ยงกุ้งขาวในจังหวัดสุพรรณบุรี ปีการผลิต 2545 ซึ่งการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนเลี้ยงกุ้งขาว โดยใช้อัตราคิดลดร้อยละ 7 พบว่า กรณีการเลี้ยงแบบปล่อยลูกกุ้งบ่ออนุบาล มูลค่าปัจจุบัน (NPV) เป็นบวก เท่ากับ 2,052,231.64 บาท อัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่าย (BCR) เท่ากับ 1.50 (มากกว่า 1) และมีอัตราผลตอบแทนการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 172 ซึ่งมากกว่าอัตราคิดลด

ในการประเมินความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอดีเซลของเกษตรกรตัวอย่าง ความเสี่ยงที่มีผลกระทบมากที่สุด คือ ราคากุ้งลดลงหรือถูกกด ค่าอาหารกุ้งที่เพิ่มขึ้นและ ค่าแรงที่เพิ่มขึ้น ตามลำดับ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของผลกระทบดังกล่าวจะส่งผลต่อการลงทุนในการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไบโอดีเซลของเกษตรกรตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับ ประเสริฐ ตรงเจริญเกียรติ (2546, น. 94) ได้ทำการศึกษา

เรื่อง การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินในการลงทุนเลี้ยงกุ้งกุลาดำจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2545 โดยการเก็บข้อมูลพื้นฐานในปีการผลิต 2545 โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งกุลาดำ จำนวน 40 ฟาร์ม แยกเป็นเกษตรกรรายย่อยจำนวน 20 ฟาร์ม และเกษตรกรรายใหญ่ 20 ฟาร์ม จากการวิเคราะห์ความอ่อนไหว พบว่า รายได้ที่ลดลงจะมีความเสี่ยงมากกว่าต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งถ้าผลผลิตกุ้งกุลาดำมีปริมาณลดลงเนื่องจากโรคหรือราคาของกุ้งกุลาดำลดลง ตัวเล็กไม่ได้ขนาด ทำให้ความเสี่ยงมีมากกว่า เรื่องรายได้รวมทั้งหมดลดลงมาก

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ทางการเงินของการเลี้ยงระบบไปโอซีเคียวได้เลือกเกษตรกรที่มีพื้นที่บ่อเลี้ยงขนาด 5 ไร่ ผลการวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนเลี้ยงกุ้งขาวระบบไปโอซีเคียว กำหนดให้อัตราคิดลดเท่ากับ ร้อยละ 3.40 ต่อปี พบว่า เกษตรกร มีมูลค่าปัจจุบัน (NPV) มีค่าเท่ากับ 37,916,926 บาท อัตราส่วนมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต้นทุน (BCR) มีค่าเท่ากับ 2.1257 อัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (IRR) มีค่าเท่ากับร้อยละ 135 จะเห็นได้ว่า NPV เป็นบวก ซึ่งหมายความว่าเมื่อเกษตรกรลงทุนแล้วสามารถให้ผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุนเมื่อคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันแล้วสูงกว่ามูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตลอดอายุโครงการ จึงทำให้ผู้ลงทุนได้กำไร อัตราส่วนมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต้นทุน มากกว่าหนึ่ง และ อัตราผลตอบแทนภายในโครงการสูงกว่าอัตราคิดลด

ในการประเมินความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไปโอซีเคียวของเกษตรกร ตัวอย่าง ความเสี่ยงที่มีผลกระทบมากที่สุดคือ ราคากุ้งลดลงหรือถูกลง ค่าอาหารกุ้งที่เพิ่มขึ้นและ ค่าแรงที่เพิ่มขึ้น ตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงของผลกระทบดังกล่าวจะส่งผลต่อการลงทุนในการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไปโอซีเคียวของเกษตรกรตัวอย่าง

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลการวิเคราะห์ทางการเงินของการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไปโอซีเคียว ซึ่งจากตัวชี้วัดความคุ้มค่าของการลงทุน เช่น NPV BCR และ IRR ที่ได้พบว่าการลงทุนให้ผลตอบแทนคุ้มค่ากับเงินลงทุนเนื่องจากมูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่ามากกว่าศูนย์ อัตราส่วนสุทธิของผลตอบแทนต่อค่าใช้จ่ายมีค่ามากกว่าหนึ่ง รวมทั้ง อัตราผลตอบแทนภายในของโครงการมีค่ามากกว่าอัตราคิดลด ซึ่งเป็นค่าเสียโอกาสในการลงทุน ร้อยละ 3.40 ต่อปี ซึ่งทำให้โครงการลงทุนการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไปโอซีเคียวน่าจะเป็นแนวทางในการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรที่คิดจะทำการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไปโอซีเคียว

2. จากผลการวิเคราะห์ทางการเงินของการเลี้ยงกุ้งระบบไปโอซีเคียว พบว่าค่าแปรเปลี่ยนของการลงทุนพบว่า ความเสี่ยงที่มีผลกระทบมากที่สุดคือ ราคากุ้งลดลงหรือถูกลง ดังนั้นรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการในการหาตลาดรับรองให้กับเกษตรกรเพื่อป้องกันการผันผวนของราคาที่จะเกิดขึ้น และควรส่งเสริมเสริมความรู้ให้เกษตรกรถึงวิธีการเลี้ยงกุ้งขาวระบบไปโอซีเคียวที่ถูกต้องตามหลักการ ดังนั้น รัฐบาลควรสร้างเสริมทั้งในด้านเทคนิคการเลี้ยง พร้อมทั้งหาตลาดให้กับเกษตรกร ก็น่าจะเป็นทางเลือกหรือการเพิ่มโอกาสที่ดีในการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรและเป็นผลดีกับระบบเศรษฐกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศอีกด้วย

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการเลี้ยงหรือการทำฟาร์มกุ้งขาวเพื่อนำไปรวมกับผลตอบแทนที่ได้รับจากการเลี้ยงกุ้งขาว ว่าที่แท้จริงแล้วจะคุ้มค่ากับการลงทุนไหม
2. ควรมีการศึกษาว่า หากเกษตรกรปรับเปลี่ยนแปลงจากการเลี้ยงแบบบ่อดิน ไปเป็นการเลี้ยงแบบบ่อพลาสติก ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เหมือนกัน จะมีต้นทุนและผลตอบแทนคุ้มค่ากับการลงทุนไหม

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์สถิติการประมง กรมประมง. (2562). สถิติผลผลิตการเลี้ยงกุ้งทะเล ประจำปี 2560. กรุงเทพฯ: กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์สถิติการประมง กรมประมง.
- คมชัดลึก. (2554). ว.ประมงติดสุฯ ยกระดับ "กุ้งไทย" หนุนใช้ระบบ "ไบโอดีเรียล" คุมโรค. สืบค้น 24 มกราคม 2562, จาก <http://www.komchadluek.net/detail/20110201/87436/ว.ประมงติดสุฯ ยกระดับกุ้งไทยหนุนใช้ระบบไบโอดีเรียลคุมโรค.html>.
- ธนาณัติ กล้าหาญ และคณะ. (2559). การวิเคราะห์ต้นทุนขนส่งของการเลี้ยงกุ้งขาวในจังหวัดนครปฐม. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. 11(2), 137-146.
- นัชชา นาไชย์. (2547). วิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนเลี้ยงกุ้งขาวในจังหวัดสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ประเสริฐ ตรงเจริญเกียรติ. (2546). การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินในการลงทุนเลี้ยงกุ้งกุลาดำ : จังหวัด ฉะเชิงเทรา. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- Agriculturethai. (2551). เกษตรทั่วไทย : พัฒนาสายพันธุ์ ทางรอดอุตสาหกรรมกุ้งไทย. สืบค้น 24 มกราคม 2562, จาก <https://agriculturethai.wordpress.com/tag/>.
- Tran, L., L. Nunan, R.M. Redman, L.L. Mohny, C.R. Pantoja, K. Fitzsimmons and D. V. Lightner. (2013). Determination of the infectious nature of the agent of acute hepatopancreatic necrosis syndrome affecting penaeid shrimp. *Diseases of Aquatic Organisms*. 105(1), 45-55.

วิเคราะห์คุณค่าเศรษฐกิจในกุตตันตสูตร

AN ANALYSIS OF ECONOMIC VALUE IN KUTADANTA SUTTA

อภิเชษฐ จันทรดี¹Apichet Chandee¹¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: apichet.c@outlook.com

Received: 3 March 2020; Revised: 15 May 2020; Accepted: 25 May 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาระบบเศรษฐกิจในกุตตันตสูตร และ 2) วิเคราะห์คุณค่าระบบเศรษฐกิจในกุตตันตสูตร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ระบบเศรษฐกิจในกุตตันตสูตร พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้เว้นการทารุณต่อสัตว์น้อยใหญ่ด้วยการบูชาญ ซึ่งเป็นการบ่งบอกกุศลและสิ่งเปรียบเทียบกับพยากรณ์ธรรมชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยตรง แต่ทรงแนะนำให้ทำการบูชาญแบบพุทธด้วยการงดเว้นการฆ่าสัตว์ และทำลายสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ส่งเสริมให้บูชาญด้วยวิธีการสงเคราะห์ประชาชนทุกระดับชั้น ด้วยการมอบทุนการเกษตร ทุนทางการค้าขาย และให้กำลังใจข้าราชการเพื่อประกอบอาชีพสุจริต จึงเป็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้ยั่งยืน เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดคุณค่าสูงสุด และสนองความต้องการอย่างทั่วถึง

ส่วนคุณค่าระบบเศรษฐกิจในกุตตันตสูตรนั้น เมื่อประชาชนได้รับการสงเคราะห์อย่างทั่วถึงแล้วก็ส่งผลให้ระบบการปกครองเป็นไปด้วยดี ไม่มีความขัดสน ลดปัญหาการเบียดเบียนกัน ไม่มีโจรผู้ร้ายเกิดขึ้น เพราะต่างก็ขวนขวายในการประกอบอาชีพตามความถนัดของตน และสร้างเสริมความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนต่อเนื่อง ทำให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้า ก่อให้เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ:

คุณค่า,
เศรษฐกิจ,
กุตตันตสูตร

ABSTRACT

The objectives of this research article were to: 1) study an economical system in K $\bar{U}$ tadanta Sutta and 2) analyze the economic value in K $\bar{U}$ tadanta Sutta. This research was conducted based on Documentary Research Methodology and concluded with descriptive analysis.

The result of the study found that: An economical system in K $\bar{U}$ tadanta Sutta was introduced to human beings to leave the animal abuse in the sacrificial ceremony. This action was unwholesome to affect the human beings' economical system. The Buddha introduced a good way to human beings to make the sacrificial action without killing animals and destroying the environment. He encouraged human beings to make the sacrificial ceremony with the social service in all classes: giving the agricultural fund, business fund and giving the public servants the more for the honest life. This was the development of the sustainable economics that stressed on using the limited resources effectively and satisfying all persons in societies.

The value of an economical system in K $\bar{U}$ tadanta Sutta was that when people were given a good service, there was a good administration without poverty, problems of abuse among human beings, murderers and stealers. This was so because all people tried to get successful in their occupation and prosperous in sustainable economics, developed societies and forever happiness.

Keywords:

*Value,
Economic,
Kutadanta Sutta*

บทนำ

พระพุทธศาสนามองว่า เศรษฐกิจมีความสำคัญเป็นอย่างมาก การที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ในการพิจารณาประกอบ เช่น แก้ไขที่ระบบเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การส่งเสริมให้บุคคลในสังคมได้มีคุณธรรม คือ จริยธรรมและศีลธรรมควบคู่กันไป ส่งผลให้เกิดพัฒนาการใน 2 มิติ คือ ภายนอกได้แก่สิ่งแวดล้อม และภายในได้แก่จิตใจ ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2548, น. 59-60) ได้ชี้ว่า การสร้างความพร้อมทางเศรษฐกิจจึงเป็นภารกิจสำคัญที่จะต้องทำ แต่เราจะต้องให้ความเจริญก้าวหน้าพร้อมทางเศรษฐกิจนั้นสัมพันธ์กับจุดหมาย โดยให้เป็นไปเพื่อจุดหมาย คือ ให้เกิดคุณภาพชีวิต ซึ่งทำให้นุชนพร้อมที่จะสร้างสรรค์หรือปฏิบัติเพื่อชีวิตที่ดีงามจึงเรียกว่า เศรษฐศาสตร์และเศรษฐกิจเพื่อคุณภาพชีวิต

คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ พระไตรปิฎก แบ่งออกเป็น 1) พระวินัยปิฎก ว่าด้วยวินัยหรือศีลของภิกษุ ภิกษุณี 2) พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระธรรมเทศนาต่างๆ ไป และ 3) พระอภิธรรมปิฎก กฎทนต์สูตรเป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนา อยู่ในหมวดของ พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 9 ทีฆนิกาย กฎทนต์สูตร นี่เป็นพระสูตรว่าด้วย พราหมณ์พินเขยีน พุทธถึงเรื่องการบูชายันต์โดยวิธีสังเคราะห์การปกครองให้ได้ผลดีทางเศรษฐกิจลดโจรผู้ร้าย และสิ่งที่ริเริ่มน้อยกว่าแต่มีผลมากกว่า

พระพุทธเจ้าทรงสอนเศรษฐศาสตร์ในการทรงแสดงธรรมแก่ภิกษุทันต พราหมณ์ นักปกครองผู้หนึ่งของแคว้นมคธพระพุทธเจ้าทรงสอนให้ลดอาชญากรรม ด้วยเพิ่มการจัดเศรษฐกิจให้ดี ให้ประชาชนทุกหมู่เหล่ามีรายได้ มีความเป็นอยู่ดี เป็นการนำเรื่องเศรษฐกิจมาช่วยในการปกครองด้วย (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, 2540, ออนไลน์) แนวคิดในกฎทันตสูตรเป็นการนำเสนอแนวทางการปฏิบัติแนวทางคิดทางเศรษฐกิจโดยการพัฒนาเศรษฐกิจขั้นมูลฐานที่สัมพันธ์กับแนวคิดทางการเมืองแบบธรรมาธิปไตย คำถามมีว่า แนวคิดในกฎทันตสูตรได้นำเสนอหลักการและแนวทางดังกล่าวอย่างไร” จึงทำให้นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา มองว่า ควรนำพระสูตรดังกล่าวนี้มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของสังคมไทยในปัจจุบัน ก็จะทำให้ประโยชน์แก่ชาติและประชาชนได้อย่างมาก (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2547, ออนไลน์)

หลักการและแนวทางสำคัญประการหนึ่งในกฎทันตสูตร คือ การแบ่งปันและกระจายทรัพยากรให้ครอบคลุมถึงกลุ่มคนต่างๆ ในสังคมมากที่สุด กล่าวคือ ให้กลุ่มคนต่าง ๆ ทั้งภาคเกษตรกรรม นักธุรกิจ และกลุ่มคนชั้นปกครอง สามารถเข้าถึงแหล่งทุนและทรัพยากรอย่างเท่าเทียม และเป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ดิน และน้ำ ทรัพยากรทางสังคม เช่น โอกาสทางการศึกษา ความปลอดภัยทางด้านชีวิต และทรัพย์สิน ทรัพยากรทางด้านเศรษฐกิจ เช่น โอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน การตลาด และแรงงานที่เป็นธรรม (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2559, ออนไลน์)

ในกฎทันตสูตรนี้ นอกจากพระพุทธเจ้าจะทรงเน้นหนักให้ผู้ปกครองบ้านเมืองหันมาใส่ใจต่อปัญหาเรื่องการกินการอยู่ของประชาชน ซึ่งเป็นปัญหาขั้นรากฐานของสังคมแล้ว ยังทรงแสดงลำดับขั้นของการพัฒนาที่สูงขึ้นไปโดยลำดับ การแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี แม้จะเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด แต่ก็ยังเป็นเพียงการพัฒนาทางด้านวัตถุเท่านั้น ยังมีองค์ประกอบอีกด้านหนึ่งของมนุษย์ซึ่งจะต้องให้ความสนใจ คือ การพัฒนาทางด้านจิตใจ เพราะชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยส่วน 2 ส่วน คือ ร่างกายกับจิตใจ ในองค์ประกอบดังกล่าว พระพุทธศาสนาถือว่าจิตใจเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดและสมควรได้รับการพัฒนาควบคู่กันไป ด้วย ถ้าไม่มุ่งพัฒนาแต่ด้านวัตถุเพียงอย่างเดียวโดยมิได้ให้ความสนใจต่อคุณค่าทางด้านจิตใจ สิ่งที่จะปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด คือ การพัฒนาที่ขาดดุลยภาพ เป็นการพัฒนาแบบแยกส่วน คือ แยกกายออกจากใจ แต่มิได้พัฒนาแบบองค์รวม (Holistic) อันเป็นการพัฒนาควบคู่กันไประหว่างกายกับใจ เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงเป็นการยากที่จะดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่ไดวางเอาไว้ (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2559, ออนไลน์)

ฉะนั้น ในพระสูตรนี้ หลังจากที่ได้นำเสนอวิธีการในการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจแล้ว พระพุทธเจ้ายังได้นำเสนอการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นไปอีก โดยอาศัยการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นฐาน ถ้าจะวิเคราะห์ตามแนวที่พระองค์ทรงเสนอ อาจสังเคราะห์กับหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ดังต่อไปนี้ ลำดับขั้นตอนของการพัฒนาตามแนวกฎทันตสูตร จะเห็นได้ว่า พุทธศาสนาให้ความสนใจต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกัน แต่การพัฒนาทางเศรษฐกิจไม่ได้มีเป้าหมายสุดท้ายในตัวของมันเอง เศรษฐกิจไม่ใช่เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในกระบวนการพัฒนาเท่านั้น ไม่ใช่เป้าหมาย (End) หากแต่เป็นเพียงวิถีทาง (Means) ที่ทำให้เดินไปสู่เป้าหมาย ถ้าจะจัดเข้าในหลักทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา ก็อยู่ในขั้นของอริสติกสิกขาเท่านั้นเอง (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2559, ออนไลน์)

นอกจากนี้ จะเห็นข้อที่เหมือนกันอยู่อย่างหนึ่ง แม้การตั้งหลักแหลมชุมชน และระบบเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงไป แต่พระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมตามระยะเวลาทางประวัติศาสตร์ การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดความสุขและชีวิตที่ดีงาม การศึกษาคัมภีร์พระไตรปิฎกจึงมุ่งเน้นเรื่องรู้เข้าใจหลักคำสอน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดังกล่าวแล้ว

ผู้วิจัยเห็นว่า กฎทันตสูตร เป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดมาจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตและสังคมให้มีคุณภาพ ในทุกระดับของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ดังนั้นการที่จะพัฒนาชีวิตและ

สังคมให้มีคุณภาพ จะต้องอาศัยปัจจัยในการพัฒนาชีวิตและสังคม เนื่องจากความเป็นไปของชีวิตและสังคมตามหลักของพุทธศาสนา ถึงแม้ว่าจะต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานกล่าวคือ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย อาหาร และยารักษาโรค เป็นต้น ซึ่งการที่พระภิกษุสงฆ์ได้รับการถวายปัจจัยสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ล้วนแต่มีการกล่าวอยู่ในพระไตรปิฎกทั้งสิ้น จึงต้องศึกษาในเชิงวรรณกรรม และเชิงวิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาระบบเศรษฐกิจในกฎหมายทนต์สูตร
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าระบบเศรษฐกิจในกฎหมายทนต์สูตร

วิธีการดำเนินวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกฝ่ายเถรวาท ฉบับภาษาไทย โดยใช้พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหลัก ซึ่งข้อมูลในพระไตรปิฎกจะจำกัดกรอบการศึกษาให้อยู่ในพระวินัยปิฎก และพระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 1 – 33

- ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ซึ่งเป็นตำรา เอกสารที่เป็นงานเขียน หนังสือวิชาการจากนักปราชญ์ และงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจในกฎหมายทนต์สูตร

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา โดยการจัดลำดับข้อมูลที่ได้มาให้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีระบบ และทำการศึกษาวิเคราะห์ ตีความ แล้วรวบรวมเรียบเรียง นำข้อมูลที่รวบรวม เรียบเรียงได้ มาสรุปผลการศึกษาเพื่อนำเสนอ เป็นรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ความเป็นมาของระบบเศรษฐกิจในกฎหมายทนต์สูตร

ผลการศึกษาสรุปได้เศรษฐกิจ หมายถึง งานในการการผลิต และการใช้จ่าย ในเรื่องความเป็นอยู่สมัยพุทธกาล ส่วนพระไตรปิฎกคือคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เป็นที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดหมู่ไม่ให้อรรถาธิบาย แบ่งได้ 3 หมวด คือ (1) วินัยปิฎก ว่าด้วยวินัยหรือศีลของภิกษุ ภิกษุณี (2) สุตตันตปิฎก ว่าด้วยธรรมเทศนาทั่วไป หรือธรรมะที่สำคัญ ดังนั้นเศรษฐกิจในพระไตรปิฎก ศึกษากรณีกฎหมายทนต์สูตรจึงหมายถึง ประวัติศาสตร์ที่เป็นคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต การเมือง การปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ฯลฯ ของผู้คนในสมัยพระพุทธกาลเมื่อกว่า 2,557 ปี มาแล้ว

กฎหมายทนต์สูตร มีความเป็นมาที่เป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดมาจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตและสังคมให้มีคุณภาพ ตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ระดับธรรมดา จนถึงระดับอริยะ ดังนั้นการที่จะพัฒนาชีวิตและสังคมให้มีคุณภาพ จะต้องอาศัยปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการที่จะเข้าไปบูรณาการในการพัฒนาชีวิตและสังคม เนื่องจากความเป็นไปของชีวิตและสังคมตามหลักของพุทธศาสนา ถือว่าต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานกล่าวคือ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย อาหาร และยารักษาโรค เป็นต้น ซึ่งการที่พระภิกษุสงฆ์ได้รับการถวายปัจจัยสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ล้วนมีการกล่าวอยู่ในพระไตรปิฎกทั้งสิ้น

กฎทนต์สูตร เป็นพระสูตร ที่ได้วางข้อบัญญัติไว้เป็นหลักกำกับความประพฤติ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเสมอกันเพื่อให้แต่ละคนสามารถดำเนินตนอยู่ด้วยดี มีชีวิตที่เกื้อกูลตามสภาพแวดล้อมที่ตนมีส่วนสร้างสรรค์รักษา ให้เอื้ออำนวยแก่การมีชีวิตที่ดีงามร่วมกันเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิตและการเจริญปัญญา

กฎทนต์สูตร มีลักษณะเป็นพระสูตรคำสอนทางพระพุทธศาสนา อยู่ในหมวดของ พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 9 ทีฆนิกาย กฎทนต์สูตร มีขนาดกว่าพระสูตรในนิกายอื่น เป็นเรื่องที่พระผู้มีพระภาคตรัสเล่าถึงพระเจ้ามหาวิชิตรในอดีตกาลผู้สมบุรณ์ด้วยทรัพย์ ได้ชยชนะปฐพีมณฑลอันยิ่งใหญ่ใครจะบูชาญ เพื่อประโยชน์และความสุขจึงเรียกพราหมณ์ปุโรหิตมาให้ช่วยสอนวิธีบูชาญนั้น โดยไม่มีการฆ่าสัตว์แต่ให้บูชาญด้วย เนยใส น้ำมัน เนยข้น นมส้ม น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เนื้อเรื่องในพระสูตรนี้ทำให้ทราบถึงความเป็นอยู่ในสมัยนั้น และทำให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธการฆ่าสัตว์เพื่อการบูชาญ ซึ่งเป็นคำสอนที่ขัดกับศาสนาพราหมณ์

2. ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าเศรษฐกิจในกฎทนต์สูตร

กฎทนต์สูตร มีลักษณะเป็นพระสูตรคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีขนาดยาวกว่าพระสูตรในนิกายอื่น คำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงปฏิเสธการฆ่าสัตว์เพื่อการบูชาญ จึงเป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นมาหักล้างคำสอนของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ ชี้ให้เห็นถึงความสามารถของพระพุทธเจ้าที่ใช้วิธีการสอนโดยการเล่าเรื่องให้กฎทนต์พราหมณ์ฟังโดยตรัสอธิบายถึงเรื่องการบูชาญโดยไม่ต้องฆ่าสัตว์ และการช่วยเหลือพลเมืองของพระเจ้าวิชิตราช ด้วยการให้ทุน อาหาร เงินเดือน นับได้ว่า กฎทนต์สูตร เป็นพระสูตรที่ใช้สงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปได้ และเป็นหลักปกครองบ้านเมืองที่สำคัญ มีประโยชน์ที่ใช้ในอดีต และสามารถใช้ในสมัยปัจจุบันนี้ได้ โดยการใช้สอยวัตถุต่างๆ ต้องมีการคำนึงถึงสิ่งที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อสนองความต้องการที่มีอยู่เพื่อให้เกิดอรรถประโยชน์ คือความพึงพอใจสูงสุด และไม่ทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่างๆ ดังนั้นพุทธเศรษฐกิจจึงหมายถึง การศึกษาพฤติกรรมกรรมกรดำเนินชีวิตของมนุษย์ในเรื่องการผลิต การจำหน่าย และการใช้สอยสิ่งของต่างๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อสนองความต้องการที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดเพื่อให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อชีวิตของมนุษย์ และต้องรักษาสภาพแวดล้อมให้มีความคงอยู่และสมบูรณ์

การดำเนินการตามเศรษฐกิจตามแนวพุทธ คือ การใช้คน เงินทุน และวัตถุดิบจากธรรมชาติต่างๆ ทำให้เกิดผลผลิตต่อเศรษฐกิจตามแนวพุทธ คือ ผู้ประกอบการควรพิจารณาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน คือ การพิจารณาความรู้ความสามารถของตน (อัตตัญญูตา) รู้จักประมาณตน มีวัย เพศ กำลัง ความสามารถ สติปัญญา ความถนัดของตน และรู้จักประมาณในการผลิต ต้องพิจารณาควบคู่กับ ปัจจัยภายนอกพิจารณาตามเหตุที่จะต้องผลิต มีหลักการ และกฎเกณฑ์ รู้ถึงธรรมชาติของมนุษย์ ว่ามนุษย์ต้องการอะไรเป็นปัจจัยหลัก อะไรเป็นปัจจัยรอง และธรรมชาติแวดล้อมต้องไม่ทำลายดุลยธรรมชาติ ที่จะเป็นเหตุให้เกิดความเดือนร้อนทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น พิจารณาจุดมุ่งหมาย หรือรู้ผล รู้ประโยชน์ที่ตนประสงค์ และส่งที่ไม่ควรผลิต คือ อาวุธ เมรัย และยาพิษ พิจารณากาล และเวลาที่เหมาะสม รวมถึงเข้าใจสภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ว่าเป็นดินแดนเขตร้อน เขตหนาว และความเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลเรียกว่า กาลัญญูตา รู้จักบริโภคของชุมชนว่า จะผลิตอะไร เพื่อสังคมใด (ปริสญญูตา) รู้จักบุคคลว่ามีธรรมชาติที่แตกต่างกัน รสนิยมต่างกัน ความพอใจต่างกันเรียกว่า ปริสญญูตา หรือ ปุคคลโปรปริญญูตา

งานวิจัยเล่มนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าเศรษฐกิจในกฎทนต์สูตร ซึ่งจากผลวิจัยข้างต้น พบว่า

1) งานวิจัยชิ้นนี้ได้ศึกษาจากพระสุตตันตปิฎกในเรื่องกฎทนต์สูตรที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจในสมัยพุทธกาล ทำให้ทราบถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสมัยนั้น และสามารถนำความรู้ที่ได้รับนี้ นำไปประยุกต์ใช้กับศาสตร์ในวิชาอื่นๆ ได้

2) กฎทนต์สูตร มีการนำหลักธรรมคำสอนที่เรียกว่า ธรรมเพื่อความอยู่ดีทางเศรษฐกิจมาอธิบายเอาไว้ เป็นการง่ายที่บุคคลอื่นได้อ่านงานวิจัยชิ้นนี้แล้วสามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้เลย ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว

3) กฎทนต์สูตร เป็นพระสูตรที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องที่พระผู้มีพระภาคตรัสเล่าถึงพระเจ้ามหาวิชิตรในอดีตกาลผู้สมบูรณ์ด้วยทรัพย์ ได้ชยชนะปฐพีมณฑลอันยิ่งใหญ่ใครจะบูชาด้วย เพื่อประโยชน์และความสุขจึงเรียกพราหมณ์บุโรหิตมาช่วยสอนวิธีบูชาด้วยนั้น โดยไม่มีการฆ่าสัตว์แต่ให้บูชาด้วย เนยใส น้ำมัน เนยข้น นมส้ม น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธการฆ่าสัตว์เพื่อการบูชา กฎทนต์สูตร เป็นพระสูตรที่ใช้สงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนทั่วไปได้เหมาะแก่การแก้ไขในเรื่องเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นหลักปกครองบ้านเมืองที่สำคัญ มีประโยชน์แก่ผู้ที่ปกครองบ้านเมืองเพราะถ้าประชาชนกินดีอยู่ดี ปัญหาเรื่องโจรผู้ร้ายก็จะหมดไปดังนั้น คำสอนในกฎทนต์สูตร จึงเป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ดีมีประโยชน์ได้สอดแทรกคำสอนที่เป็นการปฏิบัติที่ดำรงไว้ด้วยพุทธจริยธรรมคุณธรรมด้านการใช้ชีวิต การแก้ไขเศรษฐกิจ และการปกครอง เป็นต้น

อภิปรายผล

ความเป็นมาระบบเศรษฐกิจในกฎทนต์สูตร พบว่า ระบบเศรษฐกิจในกฎทนต์สูตร พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้เว้นการทารุณต่อสัตว์น้อยใหญ่ด้วยการบูชา ซึ่งเป็นการบ่งบอกกุศลและสิ่งเปรียบเทียบทรัพยากรธรรมชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยตรง แต่ทรงแนะนำให้ทำการบูชาแบบพุทธด้วยการงดเว้นการฆ่าสัตว์ และทำลายสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ส่งเสริมให้บูชาด้วยวิธีการสงเคราะห์ประชาชนทุกระดับชั้น ด้วยการมอบทุนการเกษตร ทุนทางการค้าขาย และให้กำลังใจข้าราชการเพื่อประกอบอาชีพสุจริต จึงเป็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้ยั่งยืน เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดคุณค่าสูงสุด และสนองความต้องการอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับ คັນสนีย์ ชุมพลบัญชา (2559, น. 109-165) ซึ่งกล่าวไว้ว่า กฎทนต์สูตรถือได้ว่าเป็นพระสูตร หนึ่งที่แสดงถึงวิธีการบริหารจัดการเศรษฐกิจเชิงมหภาคได้อย่างเด่นชัด ซึ่ง จากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์มหภาคและเนื้อเรื่องย่อของกฎทนต์สูตรดังกล่าวข้างต้น จะได้นำมาอธิบายร่วมกัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงกลไกการทำงานของระบบเศรษฐกิจตามหลักเศรษฐศาสตร์ในกรอบของกฎทนต์สูตร หากพิจารณาหลักเศรษฐศาสตร์มหภาคเข้ากับเรื่องราวในกฎทนต์สูตร นี้ กล่าวได้ว่า พระเจ้ามหาวิชิตราชและคณะเปรียบได้กับคณะรัฐบาลที่ทำหน้าที่ดูแลและบริหารจัดการประเทศ ตั้งแต่การป้องกันประเทศ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศอื่น ตลอดจนดูแลให้ประชาชนมีความ กินดีอยู่ดี บ้านเมืองสงบสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศ

คุณค่าระบบเศรษฐกิจในกฎทนต์สูตร พบว่า เมื่อประชาชนได้รับการสงเคราะห์อย่างทั่วถึงแล้วก็ส่งผลให้ระบบการปกครองเป็นไปได้อย่างดี ไม่มีความขัดสน ลดปัญหาการเบียดเบียนกัน ไม่มีโจรผู้ร้ายเกิดขึ้น เพราะต่างก็ชวนช่วยในการประกอบอาชีพตามความถนัดของตน และสร้างเสริมความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนต่อเนื่อง ทำให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้า ก่อให้เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ Puntarigivat (2013: 183) กล่าวว่า ในมุมมองทางพระพุทธศาสนา รัฐบาลที่ยุติธรรมและชอบธรรม คือ รัฐบาลที่ประกอบด้วยบุคคลที่มี จริยธรรมและฝึกฝนตนเองมาเป็นอย่างดี ซึ่งจะสร้างโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่มีความยุติธรรมและชอบธรรม โดยที่สมาชิก ในสังคมจะไม่ได้รับการกดขี่เบียดเบียนใดๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้ง ยังมีหน้าที่ในการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมระหว่างประชาชนใน สังคม กล่าวได้ว่า ผลการตรวจสอบคุณสมบัติของพระเจ้ามหาวิชิตราช และพราหมณ์บุโรหิตนี้เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าคณะรัฐบาลจะบริหารจัดการ ประเทศในทิศทางที่ถูกต้องและเป็นธรรมได้โดยอาศัยความรู้ความสามารถและศีลธรรมในตน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

ระบบเศรษฐกิจในกฎหมายทนต์สูตร พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้เว้นการทารุณต่อสัตว์น้อยใหญ่ด้วยการบูชาญ ซึ่งเป็นการบ่งบอกกุศลและสิ่งเปรียบเทียบกับทรัพยากรธรรมชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยตรง แต่ทรงแนะนำให้ทำการบูชาญแบบพุทธด้วยการงดเว้นการฆ่าสัตว์ และทำลายสิ่งแวดลอมอื่นๆ ส่งเสริมให้บูชาญด้วยวิธีการสงเคราะห์ประชาชนทุกระดับชั้น ด้วยการมอบทุนการเกษตร ทุนทางการค้าขาย และให้กำลังใจข้าราชการเพื่อประกอบอาชีพสุจริต จึงเป็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้ยั่งยืน เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดคุณค่าสูงสุด และสนองความต้องการอย่างทั่วถึง

ส่วนคุณค่าระบบเศรษฐกิจในกฎหมายทนต์สูตรนั้น เมื่อประชาชนได้รับการสงเคราะห์อย่างทั่วถึงแล้วก็ส่งผลให้ระบบการปกครองเป็นไปได้ดีด้วยดี ไม่มีความขัดสน ลดปัญหาการเบียดเบียนกัน ไม่มีโจรผู้ร้ายเกิดขึ้น เพราะต่างก็ขวนขวายในการประกอบอาชีพตามความถนัดของตน และสร้างเสริมความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนต่อเนื่อง ทำให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้า ก่อให้เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าเศรษฐกิจในกฎหมายทนต์สูตร ทำให้เห็นลักษณะชุมชนวิถีชีวิตต่างๆ ในสมัยพุทธกาลที่มีเอกลักษณ์ถ่ายทอดมาสู่สังคมไทยในปัจจุบัน และสมควรที่จะได้รับการอนุรักษ์เอาไว้ เช่น การบวชพระภิกษุสงฆ์ เพื่อดำรงไว้ซึ่งพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การทำบุญตักบาตร การให้ทาน การรักษาศีล 5 ฯลฯ เป็นต้น

2. รัฐและหน่วยงานต่างๆ ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจแนวพุทธ ตามแนวพระไตรปิฎก ในพระสูตรต่างๆ ให้เข้าใจลึกซึ้ง ซึ่งจะเป็รากฐานในการแก้ไขปัญหาเรื่องเศรษฐกิจในชุมชนต่างๆ ในทุกระดับจนถึงระดับประเทศ เช่น การส่งเสริมช่วยเหลือประชาชน ข้าราชการ ฯลฯ ในเรื่องความเป็นอยู่ เงินทุน ค่าครองชีพ และส่งเสริมความรู้ในด้านการสร้างอาชีพเพื่อเป็นการสร้างงาน ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาทางด้านการเศรษฐกิจ และเป็นการสร้างหลักจริยธรรมคุณธรรมที่ดีทางด้านการปกครอง

3. สถาบันการศึกษาไทย ทั้งระดับอุดมศึกษา และระดับอื่นๆ ศึกษาหลักเรื่องเศรษฐกิจแนวพุทธตามแนวพระไตรปิฎก ที่สอดคล้องกับพื้นฐานวัฒนธรรมไทย ควรให้มีการนำเศรษฐกิจตามแนวพระไตรปิฎกมาเป็นหลักสูตรการศึกษา โดยให้มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นแกนกลาง ในการบริการวิชาการศึกษา ในเรื่องเศรษฐกิจตามแนวพระไตรปิฎก

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจตามแนวพระไตรปิฎกในพระสูตรต่างๆ เพื่อนำมาส่งเสริมทางศาสนาวัฒนธรรมและผลิตทางด้านเศรษฐกิจ ประยุกต์ใช้กับศาสตร์หรือวิชาต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของชุมชน และสิ่งแวดลอม เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องเศรษฐกิจในพระไตรปิฎก กับเศรษฐกิจตะวันตกของประเทศต่างๆ เพื่อหาหลักความจริงที่เป็นความต้องการของมนุษย์อย่างแท้จริง และสามารถที่จะหลีกเลี่ยงความฟุ่มเฟือย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดลอมได้

3. ควรศึกษาเรื่องเศรษฐกิจในพระไตรปิฎก ในแง่มุมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มเติมในเรื่องใหม่ๆ ที่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ เช่น ในสมัยพุทธกาล มีการใช้กฎหมายอะไรแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ หรือ เรื่องอะไรที่เป็นบทบัญญัติของพระพุทธเจ้า ที่สามารถใช้แก้ไขปัญหาในเรื่องเศรษฐกิจ เป็นต้น

4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกฎทนต์สูตรกับพระสูตรอื่นๆ เพื่อหาข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์และนำมาใช้ในชีวิตประจำวันปัจจุบัน เช่น หลักการปกครอง การแก้ไขเศรษฐกิจ เป็นต้น

การศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าเศรษฐกิจในกฎทนต์สูตร เป็นอีกความพยายามหนึ่งที่จะนำเอาคำสอนทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการเพื่อใช้ในสังคม ที่เน้นหนักในเรื่องเศรษฐกิจ การปกครอง ฯลฯ การศึกษาพระพุทธศาสนาอาจศึกษาได้หลายแง่มุมตามความจำเป็นของสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่มนุษย์อย่างทั่วไป จึงน่าจะศึกษาค้นคว้าพระพุทธศาสนาจากคำสอนดั้งเดิมที่ได้บันทึกเอาไว้ใน คัมภีร์พระไตรปิฎก

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). *เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2559). *เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงพุทธ: การจัดการความขัดแย้งผ่านมิติการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ*. สืบค้น 24 มกราคม 2564. จาก http://oldweb.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1208 &articlegroup_id=187.
- คันสนีย์ ชุมพลบุญชร. (2559). *กฎทนต์สูตรกับการจัดการเศรษฐศาสตร์มหภาค*. *วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา*, 2(2), 109-165.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2540). *องค์ประกอบที่ทำให้สมบูรณ์*. สืบค้น 24 มกราคม 2564. จาก <http://www.dharma-gateway.com/ubasok/sucdeep/sucdeep-09.htm>.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2547). *วิเคราะห์มหายัญในกฎทนต์สูตร*. สืบค้น 24 มกราคม 2564. จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=212&articlegroup_id=60.
- Puntarigivat, T. (2013). *Thai Buddhist Social Theory*. Bangkok: Sahadhammika Co.,Ltd..

การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า

AN ANALYSIS STUDY THE CONCEPT OF HAPPINESS THE PHILOSOPHY TAOISM

เทวฤทธิ์ ศรีไชยพล¹Tewalid Srichaiphon¹¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: tewalid.s@hotmail.com

Received: 3 March 2020; Revised: 10 May 2020; Accepted: 21 May 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติและแนวคิดทางปรัชญาของลัทธิเต๋า 2) วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ลัทธิเต๋าก่อเกิดขึ้นจากแนวคิดของเล่าจื๊อ มีสูตรที่ว่าด้วยคุณสมบัติของเต๋า พบว่า เอกภพนี้มีพลังหรือ อำนาจตรงกันข้ามอยู่ 2 อย่าง คือ 1) หยาง 2) หยิน แนวคิดทางจริยศาสตร์ในปรัชญาเต๋า สำหรับปฏิบัติแต่ละบุคคลในระดับต่างๆ เพื่อเกิดความสุขกับตนเอง ผู้อื่น และสังคม แนวคิดทางอภิปรัชญาของลัทธิเต๋า เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง และเป็นจุดหมายที่ทุกสิ่งทุกอย่างจะกลับไปสู่หลักการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้น

หลักการปฏิบัติสู่ความสุขในด้านสังคมนั้น เล่าจื๊อได้สอนให้รู้จักตนเองทางสังคม คือให้รัฐหรือผู้ปกครอง จะต้องปกครองด้วยระบบเสรีนิยมคู่กับธรรมาภิบาล ด้วยการให้เสรีภาพแก่ประชาชนเต็มที่ในการดำเนินชีวิต และให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ ระดับความสุขในทรรศนะของเล่าจื๊อ ที่เป็นระดับจริยธรรมประกอบด้วยการรู้จักสิ่งที่มีอยู่ภายนอกคือสังคม สิ่งแวดล้อม และสิ่งที่มีอยู่ภายในกายและจิต ต้องรู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม จึงจะเชื่อว่าการปฏิบัติเพื่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

คำสำคัญ:

ความสุข,
ปรัชญา,
ลัทธิเต๋า

ABSTRACT

The objectives of this research article were to: 1) Study maps and come up with philosophical ideas of artificial intelligence 2) Take a survey on how to be happy with artificial intelligence Taoism. This research was conducted based on Documentary Research Methodology, acquiring data from the Pali Canon, academic paper, related documents and concluded with descriptive analysis.

The result of the study found that: Taoism arose from the concept of Lao Tzu. There is a formula about the properties of the Tao. Find out if this unity is powerful or not. There are two opposite powers: 1) Yang 2) Yin. Ethical concepts in Taoism. To practice the individual at different levels to bring happiness to oneself, others and society. The metaphysical concept of Taoism. Is the origin of all things and is the destination where everything will return to Principles of action leading to liberation.

Principles for happiness in society Lao Tzu taught to know oneself socially. is to the state or the ruler must be governed by a liberal system coupled with naturalism by giving people full freedom to live life and to be in harmony with nature The level of happiness in Lao Tzu's view The ethical level consists of knowing what is external: society, environment, and what is inside the body and mind. Must know how to adjust yourself to the environment. Therefore it is called a practice for self, others and society.

Keywords:

*Happiness,
The Philosophy,
Taoism*

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่งที่มีธรรมชาติคือความเป็นสัตว์ที่สามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองได้แฝงอยู่ นัยแห่งความเชื่อนี้ ที่มีปรากฏในคำกล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้าตอนที่ว่า “อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ” (วิ. มหา. (ไทย) 1/1/1) นักปราชญ์ร่วมสมัยในทางพุทธศาสนาที่นำเอาประเด็นนี้มากล่าวถึงบ่อยที่สุดในงานเขียน และงานบรรยายธรรม คือ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2544, น. 43-45) โดยท่านกล่าวว่า มนุษย์มีธรรมชาติพิเศษ คือ เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ (พัฒนาได้) และต้องฝึก การบอกว่าสามารถฝึกได้ และต้องฝึกนั้น ท่านมองจากผลสัมฤทธิ์แห่งการฝึกฝนพัฒนาตนเอง โดยมีเจ้าชายสิทธัตถะเป็นตัวอย่าง ตลอดถึงพระสาวกทั้งหลาย ตั้งแต่ยุคปฐมโพธิกาล เป็นต้นไป (วิ.ม.(ไทย) 4/10-63/15-79) ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงมีความสามารถในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ อีกทั้งยังมีภาวะแห่งอารมณ์ที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตใจ และการควบคุมอารมณ์ที่เกิดขึ้นมากระทบจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นความสุข หรือความทุกข์ เพราะในชีวิตล้วนแต่มีสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งเรื่องที่ดีและไม่ดี

โดยเฉพาะความสุขที่เกิดขึ้นตามแนวคิดพุทธปรัชญาที่ว่า ความสุข มีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติธรรม พระพุทธศาสนาเน้นย้ำถึง “โลกธรรม” กล่าวคือ ธรรมที่ครอบงำสัตว์โลกอยู่ และสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามธรรม อันประกอบด้วย อารมณ์ที่น่าปรารถนา (อิฏฐารมณ์) ได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ฯลฯ และอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา (อนิฏฐารมณ์) ได้แก่ เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ ฯลฯ เมื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง

เกิดขึ้น ให้พิจารณาว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา อย่ายินดีในส่วนที่น่าปรารถนา อย่ายินร้ายในส่วนที่น่าปรารถนา (พระครูวิสุทธิสตฺถ์คุณ (สายชล สุภาจาโร), 2550, น. 20)

ดังนั้น ตามสูตรต้นตปิฎก พระพุทธเจ้าทรงจำแนกความสุขไว้หลายแบบ หลายประการ พอจำแนกได้สองแบบใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ 1) โลภียสุข (ความสุขอันเป็นวิสัยของโลก) นัยแรกนี้นิยามความสุข หมายถึงสภาพที่ทนได้ง่าย ประกอบด้วย สุขเวทนา (ความรู้สึกละเอียดสบายทางกายก็ตาม ทางใจก็ตาม) สุขินทรีย์ (ความสุขความสบายทางกาย) และโสมนัส-สินทรีย์ (ความแช่มชื่น สบายใจ สุขใจ) เป็นต้น โดยเวทนาเป็นส่วนหนึ่งของขั้น 5 (รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ) ความสุขจึงอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง (ความเป็นของไม่เที่ยง) ทุกขตา (ความเป็นทุกข์) และอนัตตตา (ความเป็นอนัตตาหรือไม่ใช่ตน) ความสุขในลักษณะนี้จึงเป็นความสุขที่เกี่ยวข้องกับภพและภูมิ อันเป็นแดนที่เกิดของสัตว์ ความสุขจึงมีทั้งความสุขในกาม ความสุขในรูปภพ และความสุขในอรุภพ แต่ก็เป็นความสุขชนิดที่มีอาพาธ มีความรู้สึกอึดอัด ไม่โปร่งใส และถูกรบกวน ฉะนั้นว่าเป็นสุขจึงยังมีความทุกข์ปะปนอยู่ จึงมิใช่ความสุขที่แท้จริง 2) โลกุตตรสุข หรือนิพพานสุข หมายถึง สภาพที่ดับกิเลสและกองทุกข์ ทั้งหมด เป็นสภาวะที่ปราศจากตัณหาโดยสิ้นเชิง ไม่ต้องอาศัยปัจจัยปรุงแต่ง จึงไม่มีลักษณะของการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ประกอบด้วย สอุปาทิเสสนิพพาน (ดับกิเลส ยังมีเบญจขันธ์เหลือ) และอนุปาทิเสสนิพพาน (ดับกิเลส ไม่มีเบญจขันธ์เหลือ) ความสุข นัยที่สองนี้ จึงหมายถึง สภาวะที่สิ้นกิเลสทั้งปวงหรือปราศจากตัณหา นับเป็นสภาวะที่สมบูรณ์ในตัวเอง เป็นสิ่งดีสูงสุดของมนุษย์ ถือเป็นภาวะแห่งความสุขสูงสุด (The State of the Highest Happiness) กล่าวคือ อทุกขมสุขเวทนา (ความรู้สึกละเอียด จะสุขก็ไม่ใช่ ทุกข์ก็ไม่ใช่) และอุเบกขินทรีย์ (ความรู้สึกเฉยๆ) (พระราชมุนี (ป.อ.ปยุตฺโต), 2518, น. 120)

สำหรับระดับของความสุขในพุทธศาสนา แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) ขั้นพรหม เป็นการเสวยความสุขอย่างหมกมุ่นมัวเมา มุ่งแสวงหาและปรนเปรอตนด้วยสิ่งเสพละเอียดต่าง ๆ มีการปลุกเร้าและกระตุ้นระดับปกติ 2) ขั้นดี เป็นการเสวยสุขที่มีศีลธรรม คือ การเสวยสุขตามปกติโดยยอมรับและรู้เท่าทันตามจริง เมื่อมีความสุขมักมีทุกข์มาคู่ ดังนั้น ไม่หมกมุ่น ไม่ประมาท 3) ขั้นดีเลิศ เป็นการเสวยสุขอย่างประณีต ดีงาม ไม่ก่อปัญหาทั้งแก่ตนและสังคม สันโดษ อยู่ร่วมกันโดยธรรม ชักจูงไปในทางเจริญดีงามที่ปราณีตสุข (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2538, น. 561-564)

ความสุขในทัศนะของนักปรัชญาจีน นักปรัชญายุคต้นและยุคกลางของจีนคนสำคัญ ได้แก่ ขงจื๊อ เหลาจื๊อ (Laozu) บั๊กจื๊อ (รับอิทธิพลมาจากลัทธิขงจื๊อ และลัทธิเต๋า) และเม้งจื๊อ ส่วนนักปรัชญายุคสุดท้ายของจีนที่สำคัญ คือ จังจื๊อ เอี้ยงจื๊อ ช่งจื๊อ นักปรัชญายุคต้นแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเน้นฟื้นฟูนั้ลัทธิธรรมเนียมการปกครองเก่ามาใช้ ได้แก่ ขงจื๊อ และเม้งจื๊อ 2) กลุ่มเน้นปรับปรุงลัทธิธรรมเนียมใหม่ให้ทันสมัย ได้แก่ บั๊กจื๊อ 3) กลุ่มธรรมชาตินิยม คือ ปลดปล่อยสังคมเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่คิดแก้อะไร ได้แก่ เหลาจื๊อ แม้ว่าแนวคิดจะแตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ ความสงบสุขของตนและสังคม (เสถียร โพธิ์นันทา, 2532, น. 116-391)

ความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า เล่าจื๊อเป็นผู้ก่อตั้งแนวคิดลัทธิเต๋าที่กำเนิดในประเทศจีน ต้นกำเนิดเดิมของลัทธิเต๋าไม่ใช่ลัทธิหรือศาสนา แต่เป็นปรัชญาธรรม เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยอยู่อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ ดัดสิ่งที่เกิน ความจำเป็นของชีวิต รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ฟุ่มเฟือยและฝืนกับธรรมชาติ โดยกลับไป มีชีวิตแบบง่ายๆ ท่ามกลางความสงบของป่าเขาลำเนาไพร แต่เมื่อเวลาผ่านพ้นไปปรัชญาเต๋าได้ถูกดัดแปลงให้สอดคล้องกับความเชื่อดั้งเดิมของจีนซึ่งบูชาพระเจ้าประจำธรรมชาติ ผสมกับความเชื่อ ในทางไสยศาสตร์อื่นๆ จึงเกิดเป็นลัทธิเต๋াপรัชญาเต๋าเป็นระบบความคิดที่โดดเด่นต่างจากปรัชญาอื่นๆ ของจีน กล่าวคือ มีแนวคิดที่นอกจากจะเน้นหนักในทางจริยศาสตร์แล้ว ยังมีแนวคิดทางด้านปรัชญาการเมืองและทัศนะในทาง

อภิปรายคันทานอันติมสังข์ที่เป็นรากฐานแห่งสรรพสิ่ง ตรงจุดนี้เองที่ทำให้ปรัชญาเต๋ายังคงยืนหยัดท่ามกลางกระแสปรัชญาอื่นๆ ของโลกในปัจจุบันแม้วันเวลาจะผ่านพ้นไปนานก็ตาม ความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า มีแนวความคิดที่ว่า “ผู้รู้จักผู้อื่นได้ดี ชื่อว่าเป็นผู้มีปัญญา ผู้รู้จักตนเอง เชื่อว่าเป็นผู้มีแสงสว่าง ผู้ที่ชนะคนอื่น ชื่อว่าเป็นผู้มีกำลัง ผู้ที่ชนะตนเองได้ ชื่อว่าเป็นผู้เข้มแข็ง ผู้ที่รู้จักพอ ชื่อว่าเป็นผู้ร่ำรวย” (ทวิวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, 2545, น. 106) ที่มุ่งแสดงออกทางการกระทำที่เกิดจากจิตใจที่มีความปรารถนาดีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม รู้จักความพอเพียง ยอมรับความถูกต้อง มีความรู้ที่เป็นพลังในการเอาชนะสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ถูกต้อง หลักการปฏิบัติของปรัชญาเต๋ามีหลัก 4 ประการ คือ (1) จือใจ คือ รู้จักตัวเองให้ถูกต้อง (2) จือเซ่ง คือ ชนะตัวเองได้ (3) จือจก คือ รู้จักพอ ไม่ทะเยอทะยาน (4) จือเต๋า คือ มีเต๋าเป็นอุดมคติ (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2532, น. 123) ดังนั้นความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋าเป็นความสุขที่ไม่เปียดเบียน หรือทำลายผู้อื่น อยู่กับความจริง และธรรมชาติ เพื่อนำไปสู่จิตใจที่ว่าง คือการสละ และปล่อยวางในสิ่งที่ทำให้เกิดทุกข์

ความสุขทั้งพุทธปรัชญากับปรัชญาจีน และปรัชญาลัทธิเต๋า มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน จึงถือได้ว่า ความสุข นับเป็นพลังที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของสังคม เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา การแสวงหาความสุขจึงฝังแน่นอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ ความสุขมีทั้งที่เกิดขึ้นจากภายในจิตใจ เช่น ความสุขระดับจิตใจ ปัญญาหรือจิตวิญญาณ ฯลฯ และความสุขที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก เช่น การมีหรือการครอบครองปัจจัยในการดำรงชีวิต การมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ฯลฯ แม้ว่าปัจจุบันในยุคที่ความสัมพันธ์มีความซับซ้อนมากขึ้น มีการเชื่อมโยงถึงกันหมดในทุกภาคส่วนของสังคมโลก ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากจุดหนึ่งจะส่งผลไปยังอีก จุดหนึ่งอย่างรวดเร็ว ย่อมทำให้ความสุขของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างหลากหลายมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า ด้วยการที่มนุษย์ทุกคนแสวงหาความสุขทั้งทางกายและใจ แต่การแสวงหาความสุขต้องมองการกระทำ เพื่อเป็นการควบคุมและพัฒนาจิตใจ ไม่ให้กระทำการที่ไม่ดีเพื่อให้ได้ความสุขกับตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและแนวคิดทางปรัชญาของลัทธิเต๋า
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาเชิงวิเคราะห์ โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากเอกสาร เช่น พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา

- ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากเอกสารและรายงานการวิจัย เช่น ข้อเขียนที่เป็นผลงานทางวิชาการของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแหล่งทั้งสองข้างต้นมาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ประกอบกับทรรศนะแนวความคิดเห็นของผู้วิจัย แล้วสรุปผลของการศึกษาวิจัยและนำเสนอข้อมูลที่ได้นำมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ประวัติและแนวคิดทางปรัชญาของลัทธิเต๋า

ประวัติและแนวคิดทางปรัชญาของลัทธิเต๋า ลัทธิเต๋าเกิดขึ้นจากแนวคิดของเล่าจื๊อ ซึ่งได้เป็นอีกลัทธิหนึ่งที่มีคัมภีร์ที่เรียกชื่อว่า เต๋า เต๋อ จิง สูตรที่ว่าด้วยคุณสมบัติของเต๋า เป็นลักษณะการใช้สำนวนโวหารให้คนได้ขบคิดกัน ตามความคิดเก่าแก่ของจีน นักปราชญ์จีนโบราณ พบว่าเอกภาพนี้มีพลังหรือ อำนาจตรงกันข้ามอยู่ 2 อย่างคือ 1) หยาง 2) หยิน และคัมภีร์เต๋า เต๋อ จิง มีหลักการแล้วจะจัดแบ่งออกเป็น 2 ภาคใหญ่ๆ คือ ภาคต้น มีจำนวน 37 บท และภาคปลายมีจำนวน 44 บท รวมทั้งหมด 81 บท 11 อย่างไว้ก็ตามเนื้อหาสาระคัมภีร์เต๋าเป็นการกล่าวถึงการรู้จักตนเองในการดำเนินชีวิตในธรรมชาติต่างๆ เช่น เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การเมืองการปกครอง สภาวะแท้จริงสูงสุด แนวคิดทางจริยศาสตร์ในปรัชญาเต๋า เป็นปรัชญาที่มีหลักคำสอนทางจริยธรรมที่หลากหลาย ซึ่งปรัชญาเต๋าได้แบ่งหลักคุณธรรมสำหรับปฏิบัติแต่ละบุคคลในระดับต่างๆ ตามอุปนิสัยของแต่ละบุคคล และหน้าที่ของแต่ละบุคคล เพื่อที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติให้ดำเนินชีวิต หรือการปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ปรัชญาเต๋ามีหลักคำสอนเกี่ยวกับธรรมชาติต่างๆ มากมาย สำหรับหลักธรรมที่จะไปประพฤติปฏิบัติเพื่อเกิดความสุขกับตนเอง ผู้อื่น และสังคม

แนวคิดทางอภิปรัชญาของลัทธิเต๋า ที่เป็นหนทางคุณสมบัติ วิธีการ กฎ จารีต และเต๋าในความหมายของเล่าจื๊อ เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง และเป็นจุดหมายที่ทุกสิ่งทุกอย่างจะกลับไปสู่หรืออาจกล่าวได้ว่า เต๋าได้เลี้ยงดูและโอบอุ้มทุกสิ่งทุกอย่างไว้หมด แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่เต๋าโอบอุ้มหามีความแตกต่างกันไม่ ซึ่งความหมายเอกภาพของเต๋าก็คือ “แต่ละสิ่งสามารถเหมือนกับสิ่งอื่นๆ ได้ความเป็นหนึ่งคือความหลากหลายและความหลากหลายคือความเป็นหนึ่งเดียวในอรรถาทั้งหมดได้รวมกันเป็นอรรถาเดียว คัมภีร์แห่งเต๋าก็เป็นคัมภีร์แห่งความรักและความเห็นอกเห็นใจ (sympathy) ที่ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าสูงส่งหรือต่ำต้อยล้วนเป็นสิ่งที่ได้รับการเหลียวแลทั้งสิ้น เป็นหลักการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้น ชีวิตที่ดีตามทัศนะของปรัชญาเต๋าระบบปรัชญาเต๋ามีความเชื่อพื้นฐานอยู่อย่างหนึ่ง คือ เชื่อว่าธรรมชาติดำเนินไปอย่างเป็นระเบียบตามกฎเกณฑ์เต๋า เต๋าเป็นภาวะสูงสุดและเป็นจุดกำเนิดของสรรพสิ่ง นอกจากนั้น ยังเป็นผู้ควบคุมความเป็นไปของสรรพสิ่งด้วย ด้วยความเชื่อพื้นฐานอันนี้จึงทำให้ปรัชญาเต๋ออธิบายสังคมในทุกๆ มิติในลักษณะที่สอดคล้องกันหมด นั่นคือกิจกรรมทุกด้านของสังคมไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง จะต้องเป็นไปโดยสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือกฎเกณฑ์ของเต๋า

แนวคิดของความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า ความหมายของความสุขของปรัชญาจีน นักปรัชญาจีนยุคต้นแบ่งเป็น 3 กลุ่มกลุ่มเน้นฟื้นฟูลัทธิธรรมเนียมการปกครองเก่ามาใช้ ได้แก่ ขงจื๊อ และเม่งจื๊อ กลุ่มเน้นปรับปรุงลัทธิธรรมเนียมใหม่ให้ทันสมัย ได้แก่ บั๊กจื๊อ กลุ่มธรรมชาตินิยม คือ ปล่อยให้สังคมเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่คิดแก้อะไร ได้แก่ เหลาจื๊อ แม้ว่าแนวคิดจะแตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันคือความสงบสุขของตนและสังคม ความสุขของปรัชญาเต๋าสอนให้มนุษย์หันกลับไปหาธรรมชาติที่แท้จริงครั้งแรก และมุ่งต่อเมตตาธรรม ปัญญาระเบียบแบบแผน เจตคติยุติธรรมแล้วเขาอาจมีความสุขสบายได้ ควรยึดความสงบสันติ แสวงหามิตรที่มีคุณความดี มีความจริงใจ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ทำความดียึดมั่นในความถูกต้อง

2. วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า

วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า หลักการปฏิบัติสู่ความสุขในด้านสังคมนั้นเล่าจื๊อได้สอนให้รู้จักตนเองทางสังคม คือให้รัฐหรือผู้ปกครอง จะต้องปกครองด้วยระบบเสรีนิยมคู่กับธรรมชาตินิยม ด้วยการให้เสรีภาพแก่ประชาชนเต็มที่ในการดำเนินชีวิต และให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ เล่าจื๊อเชื่อว่ากฎธรรมชาติศักดิ์สิทธิ์กว่ากฎหมาย สันติภาพที่แท้จริงจะเกิดขึ้นไม่ได้ トラบใดที่มนุษย์ยังฝืนธรรมชาติ

และเชื่อว่า รัฐบาลที่ดีที่สุดก็คือรัฐบาลที่ปกครองประชาชนโดยประชาชนไม่รู้ตนว่าถูกปกครอง เพราะเป็น รัฐบาลที่ดำเนินตามอุดมคติมีเสรีภาพคู่กับธรรมชาตินิยามอย่างแท้จริง และหลักการปฏิบัติสู่ความสุขในการ เข้าถึงสภาวะแท้จริงสูงสุด เล่าจื๊อได้สอนเรื่องสิ่งที่สมบูรณ์แห่งจักรวาลที่มีใช้พระเจ้าที่มีตัวตน อย่างศาสนา ประเภทเทวนิยมทั่วไป แต่เป็นสิ่งที่สมบูรณ์อันเป็นเอกภาพของจักรวาล เล่าจื๊อสมมตินามให้ก็คือ เต๋า คำว่า เต๋า โดยความหมายต่างๆ ไปแล้ว มีความหมายหลายนัย เช่น หมายถึง หนทาง คุณสมบัติ วิธีการ กฎ จารีต ธรรมชาติ เป็นต้น ไม่มีเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุด สรรพสิ่งที่เกิดขึ้นและดับลงในเต๋านี้

ระดับความสุขในทรรศนะของเล่าจื๊อ ที่เป็นระดับจริยธรรมประกอบด้วยการรู้จักสิ่งที่มีอยู่ภายนอก คือสังคม สิ่งแวดล้อม และสิ่งที่มีอยู่ภายในกายและจิต ต้องรู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม จึงจะเชื่อ ว่าการปฏิบัติเพื่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ด้วยการปฏิบัติคุณงามความดีที่เป็นความสุข เกิดความสงบสุขที่ เหนือกว่าการมีลาภ ยศ สรรเสริญ การประพฤติดุปฏิบัติด้วยความดีงามที่ทำให้เกิดความสุขที่แท้จริง และระดับ ความสุขที่เป็นความจริงสูงสุดของปรัชญาลัทธิเต๋า เกี่ยวกับหลักการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นหรือสภาวะแท้จริง ความสำคัญเรื่องจิตใจ มองว่าจิตเป็นสิ่งที่สมบูรณ์แห่งภาวะเอกภาพ ที่แทนจิตว่า “เต๋า” ถือเป็นนามเรียกขาน อมตภาวะ และมองสรรพสิ่งในความไม่มีอยู่ เรียกว่า อภาวะ และความมีอยู่แล้วของสรรพสิ่ง เรียกว่า ภาวะ ระดับสภาวะธรรมแท้จริงสูงสุดนัยหนึ่ง แสดงให้เห็นได้ว่าเต๋าคือสรรพสิ่งที่มีอยู่ และไม่มี เอกภาพแห่งสรรพสิ่ง ในจักรวาลเป็นอมตะ มีอยู่แล้วชั่วกาลนาน สรรพสิ่งล้วนเกิดขึ้นแล้วดับไปในอัตภาพ

อภิปรายผล

ประวัติและแนวคิดทางปรัชญาของลัทธิเต๋า พบว่า ลัทธิเต๋าก่อเกิดขึ้นจากแนวคิดของเล่าจื๊อ ซึ่งได้เป็นอีก ลัทธิหนึ่งที่มีคัมภีร์ที่เรียกชื่อว่า เต๋า เต๋อ จิง สูตรที่ว่าด้วยคุณสมบัติของเต๋า ตามความคิดเก่าแก่ของจีน นักปราชญ์จีนโบราณ พบว่าเอกภาพนี้มีพลังหรือ อำนาจตรงกันข้ามอยู่ 2 อย่างคือ 1) หยาง 2) หยิน แนวคิด ทางจริยศาสตร์ในปรัชญาเต๋า สำหรับปฏิบัติแต่ละบุคคลในระดับต่างๆ เพื่อเกิดความสุขกับตนเอง ผู้อื่น และ สังคม แนวคิดทางอภิปรัชญาของลัทธิเต๋า เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง และเป็นจุดหมายที่ทุกสิ่งทุกอย่างจะ กลับไปสู่ หลักการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์ (2545, น. 104) ปรัชญาเต๋าเป็นระบบความคิดที่โดดเด่นต่างจากปรัชญาอื่นๆ ของจีน กล่าวคือ มีแนวคิดที่นอกจากจะเน้นหนัก ในทางจริยศาสตร์แล้ว ยังมีแนวคิดทางด้านปรัชญาการเมืองและทัศนะในทางอภิปรัชญาค้นหาอันติมสัจจที่ เป็นรากฐานแห่งสรรพสิ่ง ตรงจุดนี้เองที่ทำให้ปรัชญาเต๋ายังคงยืนหยัดท่ามกลางกระแสปรัชญาอื่น ๆ ของโลก ในปัจจุบันแม้วันเวลาจะผ่านพ้นไปนานก็ตาม ปรัชญาเต๋า ยังคงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้รักการ แสวงหาความจริง

วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า พบว่า หลักการปฏิบัติสู่ความสุขในด้านสังคมนั้น เล่าจื๊อได้สอนให้รู้จักตนเองทางสังคม คือให้รัฐหรือผู้ปกครอง จะต้องปกครองด้วยระบบเสรีนิยมคู่กับธรรมชาตินิยาม ด้วยการให้เสรีภาพแก่ประชาชนเต็มที่ในการดำเนินชีวิต และให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ ระดับ ความสุขในทรรศนะของเล่าจื๊อ ที่เป็นระดับจริยธรรมประกอบด้วยการรู้จักสิ่งที่มีอยู่ภายนอกคือสังคม สิ่งแวดล้อม และสิ่งที่มีอยู่ภายในกายและจิต ต้องรู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม จึงจะเชื่อว่าการ ปฏิบัติเพื่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ทองสดี เหมเมืองทอง (2529, น. 77) กล่าวว่า ทรรศนะคติ การดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการรู้จักตนเองของเล่าจื๊อก็คือ บุคคลควรอยู่ตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการ ดำรงตนอยู่แบบเรียบง่าย มีความสันโดษ ตามคัมภีร์ เต๋า เต๋อ จิง ในบทที่ 33 ว่า รู้จักตนเอง ผู้ที่เข้าใจคนอื่น คือผู้รอบรู้ ผู้ที่เข้าใจตนเอง คือผู้รู้แจ้งจริง ผู้ที่มีชัยต่อคนอื่น คือผู้มีกำลัง ผู้ที่มีชัยต่อตนเอง คือผู้ที่เข้มแข็ง ผู้ที่

มักน้อย คือผู้ที่ร่ำรวย ผู้ที่อยู่ในสถานะอันเหมาะสมแก่ตน ย่อมอยู่ได้ยาวนาน ถึงแม้ผู้นั้นจะสิ้นชีวิตไปแล้ว แต่คุณความดียังอยู่สืบไป

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

ลัทธิเต๋าเกิดขึ้นจากแนวคิดของเล่าจื๊อ ซึ่งได้เป็นอีกลัทธิหนึ่งที่มีคัมภีร์ที่เรียกชื่อว่า เต๋า เต๋อ จิง สูตรที่ว่าด้วยคุณสมบัติของเต๋า ตามความคิดเก่าแก่ของจีน นักปราชญ์จีนโบราณ พบว่าเอกภาพนี้มีพลังหรืออำนาจตรงกันข้ามอยู่ 2 อย่างคือ 1) หยาง 2) หยิน แนวคิดทางจริยศาสตร์ในปรัชญาเต๋า สำหรับปฏิบัติแต่ละบุคคลในระดับต่างๆ เพื่อเกิดความสุขกับตนเอง ผู้อื่น และสังคม แนวคิดทางอภิปรัชญาของลัทธิเต๋า เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง และเป็นจุดหมายที่ทุกสิ่งทุกอย่างจะกลับไปสู่ หลักการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้นชีวิตที่ดีตามที่คนของปรัชญาเต๋า ระบบปรัชญาเต๋ามีความเชื่อพื้นฐานอยู่อย่างหนึ่ง คือ เชื่อว่าธรรมชาติดำเนินไปอย่างเป็นระเบียบตามกฎเกณฑ์เต๋า เต๋าเป็นภาวะสูงสุดและเป็นจุดกำเนิดของสรรพสิ่ง และความสุขของปรัชญาจีน แบ่งเป็น 3 กลุ่มกลุ่มเน้นฟื้นฟูวิถีชีวิตธรรมชาตินิยมการปกครองเก่ามาใช้ ได้แก่ ขงจื๊อ และเม่งจื๊อ กลุ่มเน้นปรับปรุงลัทธิธรรมเนียมใหม่ให้ทันสมัย ได้แก่ บั๊กจื๊อ กลุ่มธรรมชาตินิยม คือ ปล่อยให้สังคมเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่คิดแก้อะไร ได้แก่ เหลาจื๊อ แม้ว่าแนวคิดจะแตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ ความสงบสุขของตนและสังคม ความสุขของปรัชญาเต๋า สอนให้มนุษย์หันกลับไปหาธรรมชาติที่แท้จริง และมุ่งต่อเมตตาธรรม ปัญหาระเบียบแบบแผน เจตคติยุติธรรมแล้วเขาอาจมีความสุขสบายได้ ควรยึดความสงบ สงัด แสวงหามิตรที่มีคุณความดี มีความจริงใจ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ทำความดียึดมั่นในความถูกต้อง

หลักการปฏิบัติสู่ความสุขในด้านการดำเนินชีวิต หลักการปฏิบัติสู่ความสุขในด้านสังคม หลักการปฏิบัติสู่ความสุขในการเข้าถึงสภาวะแท้จริงสูงสุด ระดับความสุขในทรรศนะของเล่าจื๊อที่เป็นระดับจริยธรรม ประกอบด้วยความรู้จักสิ่งที่มีอยู่ภายนอกคือสังคม สิ่งแวดล้อม และสิ่งที่มีอยู่ภายในกายและจิต ต้องรู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม จึงจะเชื่อว่าการปฏิบัติเพื่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ด้วยการปฏิบัติคุณงามความดีที่เป็นความสุข เกิดความสงบสุข ที่เหนือกว่าการมีลาภ ยศ สรรเสริญ การประพฤติดุปฏิบัติด้วยความตึงตังที่ทำให้เกิดความสุขที่แท้จริง และระดับความจริงสูงสุด หลักการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นหรือสภาวะแท้จริง ความสำคัญเรื่องจิตใจ มองว่าจิตเป็นสิ่งที่สมบูรณ์แห่งภาวะเอกภาพ มองสรรพสิ่งในความไม่มีอยู่ และความมีอยู่แล้วของสรรพสิ่ง ที่เป็นสภาวะธรรมแท้จริงสูงสุด แสดงให้เห็นได้ว่าเต๋า คือสรรพสิ่งที่มีความอยู่ และไม่มี เอกภาพแห่งสรรพสิ่งในจักรวาลเป็นอมตะ มีอยู่แล้วชั่วกาลนาน สรรพสิ่งล้วนเกิดขึ้นแล้วดับไปในอภิปภาพ

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋าที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่มีปรากฏในคัมภีร์เต๋า เต๋อ จิง ที่เป็นหลักคำสอนในการประพฤติปฏิบัติที่ทำให้มนุษย์เกิดความสุข ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เนื้อหาในคัมภีร์เต๋า เต๋อ จิง ที่มีทั้งหมด 81 บท ผู้วิจัยไม่ได้นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด ที่มีเนื้อหาไม่ครอบคลุม โดยได้นำมาศึกษาเฉพาะบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางปรัชญาที่มุ่งสู่ความสุข ที่เป็นแนวคิดทาง จริยศาสตร์ อันเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และแนวคิดทางอภิปรัชญา อันเป็นความสุขทางจิตใจที่มุ่งสู่ความหลุดพ้นในปรัชญาเต๋า

2. ความสุขในปรัชญาลัทธิเต๋า ถือเป็นแนวคิดที่เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ ที่เป็นหลักจริยธรรม หรือจริยศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์ เต๋า เต๋อ จิง โดยหลักคุณธรรมที่เล่าจื๊อได้กล่าวไว้ในคัมภีร์มีหลายอย่างที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึงทั้งหมด ซึ่งผู้วิจัยได้อ้างในส่วนที่เป็นภาพรวมคือการปฏิบัติตนเพื่อนำไปสู่ความสุข

ด้วยวิธีการปฏิบัติตามหลักธรรมของเล่าจื๊อที่สอนให้รู้จักหน้าที่ของตน และกระทำตนอย่างถูกต้อง กระทำ
ความดี ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม อันเป็นความสุขทั้งทางกายและทางใจ

3. ความสุขในปรัชญาลัทธิเต๋า โดยภาพรวมความสุขในปรัชญาเต๋าเป็นความสุขที่เกิดจากจิตใจ
ด้วยการประพฤติปฏิบัติ ที่ส่งผลไปยังจิตใจ และสอนให้มนุษย์อยู่กับธรรมชาติ พึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่าง
ธรรมชาติกับมนุษย์ คำสอนของเล่าจื๊อจึงเป็นการสอนให้อยู่เหนือวัตถุ ลาภ ยศ สรรเสริญ การทำดีหรือปฏิบัติ
ตามหลักคำสอนย่อมทำให้เกิดความสุข และผลที่เป็นวัตถุ ลาภ ยศ สรรเสริญก็ย่อมเกิดขึ้นเอง เล่าจื๊อต้องการ
ให้อยู่เหนือสิ่งเหล่านี้ได้เพื่อการหลุดพ้น ความสุขนี้จึงให้ความสำคัญทางจิต (โลกุตร) มากกว่าทางกาย

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาหลักจริยศาสตร์ของปรัชญาลัทธิเต๋า
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาเต๋ากับพุทธปรัชญา
3. ควรศึกษาแนวคิดความว่างในปรัชญาเต๋ากับพุทธปรัชญา

เอกสารอ้างอิง

- ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์. (2545). *ศาสนาและปรัชญาในจีน ทิเบต และญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ทองสัด เหมเมืองทอง. (2529). *เต๋า คือ เต๋า*. กรุงเทพฯ: รุ่งแสงการพิมพ์.
- พระครูวิสุทธิสุตคุณ (สายชล สุภาจาโร). (2550). *ประวัติพระพุทธรูปทองคำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วัด
ไตรมิตรวิทยาราม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- _____. (2544). *แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: กองทุนวัฒนธรรม.
- พระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต). (2518). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสถียร โพธิ์นันทา. (2532). *เมธีตะวันออก*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ก. ไก่.

การศึกษาความสำคัญของมูลกัมมฐานในกายคตาสติสูตร

A STUDY OF THE MÜLAKAMMATHĀNA IMPORTANCE IN KAYAKATASATI SUTTA

พระสำรอง สณญโต (แสงทอง)¹Phra Samrong Saññato (Saengthong)¹¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: samrong.sea@mcu.ac.th

Received: 3 March 2020; Revised: 14 May 2020; Accepted: 22 May 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาคำสอนและความสำคัญของมูลกัมมฐานในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาการใช้มูลกัมมฐานในกายคตาสติสูตรเป็นฐานในการเจริญสมณะและวิปัสสนา การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสารและใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า หลักคำสอนและความสำคัญของมูลกัมมฐานเป็น การปฏิบัติอีกวิธีหนึ่งในกัมมฐาน 40 ซึ่งอยู่ในกลุ่มอนุสสติกัมมฐาน กายคตาสติกัมมฐานเป็นกัมมฐานที่พระพุทธเจ้าทรงสอนแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา มูลกัมมฐานใช้สติพิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน หนังในร่างกายของมนุษย์มีลักษณะล้วนเป็นอสุระ ไม่สวยงาม ไม่เที่ยงเป็นทุกข์ น่ารังเกียจ ให้รู้เท่าทัน ไม่หลงใหล พระอุปัชฌาย์จะสอนแก่บุคคลที่มาบวชในพระพุทธศาสนาเป็นกัมมฐานเบื้องต้น

การใช้มูลกัมมฐานในกายคตาสติสูตรเป็นฐานในการเจริญสมณะและวิปัสสนา พระอุปัชฌาย์จะบอกมูลกัมมฐานเพื่อให้ภิกษุใหม่ได้พิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน และหนังในร่างกายของมนุษย์ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไม่คงทน จะเกิดสมาธิและปัญญา มองเห็นสรรพสิ่งไม่เที่ยง มีสติรู้เท่าทัน

คำสำคัญ:

มูลกัมมฐาน,
กายคตาสติสูตร,
วิปัสสนา

ABSTRACT

The objectives of this research article were to: 1) study the doctrines and importance of the Mulakammathana in Buddhism, and 2) study the application of Mulakammathana in Kayakati Sutta as the based practice for the cultivation of Samatha (tranquility meditation) and Vipassana (insight meditation) meditation. This study was conducted based on Documentary Research Methodology and descriptive analysis.

The result of the study found that the doctrines and importance of the Mulakammathana is another method of Dhamma practice in the 40 Kammathana which is in the group of Anussati kammathana. The Kayakatasati Kammathana is the Kammathana which the Buddha taught to Bhikkhus Bhikkhunis, Upasakas and Upasikas. The foundation of meditation is to use mindfulness to consider the hair, nails, teeth, skin in the human body that are disgusting, impermanent and obsessed. The preceptor will teach the new ordained monks as primary monks.

To use Mulakammathana in Kayakatasati as a base for cultivating Samatha and Vipassana. The preceptor will tell the new monk to consider the hair, nails, teeth, skin in the human body that there is impermanent change. It will be able to concentrate and see things that are impermanent.

Keywords:

The Mulakammathana, Kayakatasati Sutta, Vipassana

บทนำ

คำสอนในพระพุทธศาสนามุ่งเน้นให้เกิดความสุขความเจริญก้าวหน้าของสังคม และการพัฒนาคนในสังคมให้เป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ มีพฤติกรรมที่ถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เป็นบุคคลที่สามารถบังคับตัวเองได้มีจิตใจสะอาด สว่าง สงบ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า เจริญสมถและวิปัสสนา ในวิธีปฏิบัติดังกล่าวนี้ มูลกัมมฐาน ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่นำมาใช้เป็นอุบายในการฝึกจิตใจของพระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชนให้เป็นสมาธิ มีสติ ปัญญาเพื่อให้รู้เท่าทันกับสิ่งที่เกิดขึ้นของรูปธรรมและนามธรรม จนทำให้จิตใจรู้แจ้งถึงความจริงในกองสังขาร ที่ตกอยู่ภายใต้ของอำนาจพระไตรลักษณ์ คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่มีตัวตนที่แท้จริง (ขุ.ธ. (ไทย) 25/30/41)

มูลกัมมฐานเป็นการปฏิบัติธรรมอีกวิธีหนึ่งในจำนวนกัมมฐาน 40 อย่าง ซึ่งอยู่ในกลุ่มอนุสสติ กัมมฐาน กายคตาสติกัมมฐานนั้น เป็นกัมมฐานที่พระพุทธองค์ทรงสอนแก่พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนทั่วไป จากการศึกษาในคัมภีร์เบื้องต้นได้พบวิถีชีวิตของครอบครัวอุบาสกในครั้งพุทธกาล เมื่อถึงวันอุโบสถ สมาชิกในครอบครัวทุกคนจะรักษาอุโบสถศีล ไม่รับประทานอาหารมื้อเย็น แม้แต่ทารกที่ยังไม่หย่านม หัวหน้าครอบครัวก็จะสั่งให้คนเลี้ยงล้างปาก แล้วให้กินเพียงเนยใสเนยข้น น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อย ทุกคนพากันสาธยายอาการ 32 ในร่างกาย การสาธยายดังกล่าว เป็นวิชาการเบื้องต้นแห่งการเจริญมูลกัมมฐาน ซึ่งเริ่มจาก ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เป็นต้นไป มูลกัมมฐานที่ใช้สติพิจารณา คือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ในร่างกาย

ของมนุษย์มีลักษณะล้วนเป็นอสุระ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นของไม่สะอาด ไม่งาม น่ารังเกียจ ทำให้รู้เท่าทัน ไม่หลงใหลไปตามรูปร่างที่ปรากฏออกมาในลักษณะของร่างกาย ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่พระอุปัชฌาย์จะสอนให้กับบุคคลที่มาบวช หรือเป็นสิ่งป้องกันอารมณ์แห่งความรักสวรั้งงามในร่างกายของตน ซึ่งเป็นกามฉันท์ อุบาสก อุบาสิกาที่ทำวัตรเย็น เสร็จแล้ว มีการสวดแผ่เมตตา และสวดบท ทวัตติงสาการปาฐะ การพิจารณาร่างกายของตนเอง เพื่อจิตสงบ และมีการนั่งสมาธิต่อในตอนท้ายสุดของการทำวัตรเย็น (อนุวัตร ตรีจิตวิวัฒนากุล, 2548, น. 10)

การปฏิบัติกัมมัฏฐานเป็นที่นิยมแพร่หลายของพุทธศาสนิกชนชาวไทย เพื่อการปฏิบัติที่เหมาะสม สะดวก ได้ผลดี และสำเร็จประโยชน์ตามความปรารถนาและตามจริตของแต่ละบุคคล แก่การปฏิบัติ ตลอดจนระดับของความสามารถในการปฏิบัติและจริต (วิสุทธิ. (ไทย) 1/112) ของผู้ปฏิบัติ การที่จะบรรลุธรรมได้ในระดับใดนั้น ขึ้นอยู่กับการสั่งสมการปฏิบัติมาแต่อดีตชาติและวิธีปฏิบัติธรรมในปัจจุบัน

ผู้วิจัยประสงค์จะศึกษาประโยชน์มูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติ ให้กระจ่างชัดเจน รู้ถึงต้นเค้าคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ศึกษาหลักความสำคัญของมูลกัมมัฏฐานฐาน อันจะนำไปสู่ประโยชน์ของการปฏิบัติกัมมัฏฐานและการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคำสอนและความสำคัญของมูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตร
2. เพื่อศึกษาการใช้มูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตรเป็นฐานในการเจริญสมณะและวิปัสสนา

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาเชิงวิเคราะห์ โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากเอกสาร (Primary source) เช่น พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา
- ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากเอกสารและรายงานการวิจัย (Secondary Source) เช่น ข้อเขียนที่เป็นผลงานทางวิชาการของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

- ศึกษาข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา โดยการจัดลำดับข้อมูลที่ได้มา ให้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีระบบ และทำการศึกษาวิเคราะห์ ตีความ แล้วรวบรวมเรียบเรียง
- นำข้อมูลที่รวบรวม เรียบเรียงได้ มาสรุปผลการศึกษาเพื่อนำเสนอ เป็นรายงานวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. คำสอนและความสำคัญของมูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตร

การทำกัมมัฏฐานที่กำหนดพิจารณาอวัยวะที่เป็น ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ที่มีอยู่ในกายนี้ เมื่อคันดูในกายยาวประมาณ 1 วา ตั้งแต่พื้นเท้าขึ้นไป ตั้งแต่ปลายผมลงมา ตั้งแต่หนังเข้าไปทั้งหมดทุกอย่าง จะไม่ได้พบเห็นของสะอาดอะไรเลย ไม่ว่าจะเป็นไข่มุก แก้วมณี แก้วไพฑูรย์ ฤทธา การบูร เป็นต้น แม้สักอณูหนึ่งเลย

ที่แท้ก็พบแต่สิ่งไม่สะอาดนานาประการ เป็นของปฏิกูล ไม่สวยงาม มีกลิ่นเหม็น น่าเกลียด โดยอาการมีผมและขน เป็นต้น เป็นกรรมฐานเบื้องต้นสำหรับผู้บวชใหม่ต้องเรียนรู้ให้เข้าใจถึงความจริงในร่างกาย และเป็นกรรมฐานที่สอนให้รู้ว่า เป็นสิ่งปฏิกูล เมื่อนั้นสำเร็จเป็นกัมมฐาน เมื่อใดพิจารณาเห็นเป็นของสวยงาม เมื่อนั้นเป็นที่ตั้งแห่งกิเลส ไม่สำเร็จเป็นกัมมฐาน เพื่อทำจิตใจของตนออกจากความยึดมั่นในกายตนคนอื่น แล้วจะน้อมจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่กับคุณธรรมเบื้องสูง พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัท ให้เจริญกายคตาสติกรรมฐาน เพื่อการอบรมจิตให้มีอารมณ์เดียว (มีสมาธิ) ด้วยการมีสติมั่นอันเป็นการพัฒนาสติไปในตัวด้วย พิจารณาความไม่งามความเป็นสิ่งปฏิกูล และความแปรผันของสังขาร ให้เกิดความเบื่อหน่าย คลายกำหนด ทำให้ราคะดับ ไม่ฟุ้งซ่าน ก้าวพ้นตัณหา และได้ตรัสว่า ภิกษุผู้เจริญกายคตาสติมาก ย่อมมีกายและจิตสงบ เกิดกุศลธรรม ละอกุศลธรรม ละความสำคัญในตน ถอนอนุสัย ละสังโยชน์ มีความแตกฉานในปัญญาและธาตุ บรรลุคุณธรรม เพื่อประโยชน์อย่างยิ่ง คือ นิพพาน กายคตาสติเป็นธรรมอันเป็นเอก เป็นมรรคแห่งวิปัสสนา และเป็นสิ่งที่ภิกษุพึงปฏิบัติ เพื่อที่จะไม่ทำให้การถวายนินทาของชาวบ้านสูญเปล่า

พุทธบริษัทผู้ปฏิบัติกายคตาสติกรรมฐาน ย่อมอยู่เป็นสุขในปัจจุบันด้วยมาน ได้ญาณทัสสนะ ได้ในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ยากลำบาก เป็นผู้ที่มีจิตมั่นคง ไม่ถูกครอบงำด้วยความยินดี ความไม่ยินดี สิ่งที่เป็นภัยอันตราย หรือความหวาดกลัว แสดงฤทธิ์ให้ปรากฏได้ มีหุทิพย์ ตาทิพย์ ระลึกชาติได้ และมีปัญญาหลุดพ้นจากกิเลส และกองทุกข์ได้ ผู้ปฏิบัติธรรมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันล้วนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ ลักษณะที่สำคัญ คือ จิตใจ เป็นองค์ประกอบของพฤติกรรมที่พุทธบริษัทแสดงออก และจะพัฒนาจิต เพื่อบรรลุคุณวิเศษได้ในระดับใดด้วยเวลาเท่าใด หรือไม่สามารถบรรลุคุณวิเศษได้ในภพนี้ ขึ้นอยู่กับกำลังอินทรีย์ 5 มีศรัทธาเป็นต้น กัลยาณมิตร การใคร่ครวญพิจารณาในคลองธรรม การเลือกวิธีปฏิบัติกรรมฐานที่เหมาะสมกับจริตของตน

2. การใช้มูลกัมมฐานในกายคตาสติสูตรเป็นฐานในการเจริญสมณะและวิปัสสนา

มูลกัมมฐานจัดเป็นกัมมฐานเบื้องต้นที่พระอุปัชฌาย์สอนภิกษุบวชใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการเจริญสมณะและวิปัสสนา และฝึกอบรมจิตให้เข้มแข็ง โดยพิจารณาร่างกายยาวาหนาคีบมนุษย์ นำมากำหนดพิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ที่มีความเปลี่ยนแปลง มองเห็นสังขารไม่เที่ยง ไม่ควรยึดติด มีสติรู้เท่าทัน จนพัฒนาไปสู่การเจริญสมณะและวิปัสสนาในระดับสูงขึ้น

กายคตาสติ และกายานุปัสสนา คือ เป็นการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาสติโดยใช้สติพิจารณากายเป็นอารมณ์ ตั้งแต่เลือกสถานที่ปฏิบัติเป็นที่สงบ สงัด ปราศจากสิ่งรบกวน เป็นต้นปรากฏในกายคตาสติสูตรมี 6 แบบ ที่ได้อธิบายขยายความถึงการพิจารณากาหนดลมหายใจเข้าออก พิจารณาอริยาบถของกาย พิจารณารู้ตัวในความเคลื่อนไหว พิจารณาความน่าเกลียดของร่างกาย ซึ่งแบ่งออกเป็นส่วยย่อยต่างๆ พิจารณาร่างกายโดยความเป็นธาตุ และพิจารณาร่างกายที่เป็นซากศพ และทรงแสดงการเจริญในฌานต่างๆ กายคตาสติที่ทรงแสดงในพระสูตรต่างๆ เป็นการแสดงตามอัธยาศัยของบุคคลที่พระองค์ทรงประสงค์จะแสดงธรรม บางพระสูตรตรัสไว้อย่างย่อ โดยขั้นตอนระหว่างกลางไม่ได้ทรงแสดงไว้ในที่นั้นด้วยเนื่องจากทรงแสดงไว้แล้วในพระสูตรอื่น หรือไม่จำเป็นต้องแสดงละเอียดทั้งหมดในขณะนั้น เช่น การแสดงสติปัฏฐานมีผลถึงพระอรหัตผล ก็ทรงละโพธิปักขิยธรรมไว้ ไม่ได้แสดงโดยละเอียดว่าต้องเป็นไปตามโพธิปักขิยธรรมด้วยในสูตรที่ว่าด้วยสติปัฏฐานโดยเฉพาะการแสดงว่า กายคตาสติ นั้นมีผลถึงพระนิพพานก็ทานองเดียวกัน มีอีกหลายขั้นตอนต่อจากกายคตาสตินั้น กว่าที่จะถึงนิพพาน ที่จริงแล้วทุกสูตรย่อมไม่มีการขัดแย้งกัน

การพัฒนาสติตามหลักกายคตาสติกรรมฐาน เบื้องต้นของการฝึก กำหนดสติไว้ที่ลมหายใจบ้าง พองยุบบ้าง กายบ้าง อริยาบถการเคลื่อนไหวบ้าง ความนึกคิดบ้าง คาบาริกรรมบ้าง เป้าหมายของการภาวนาคือการพัฒนาสติ อาการของสติคือเมื่อระลึกได้จะเกิดสภาวะรู้ ตื่น เบิกบาน เมื่อเราฝึกใช้สติเฝ้าดูกาย จะเห็น

ความรู้สึกและความคิดด้วย หรือเมื่อเราฝึกใช้สติเฝ้าดูความคิด ก็เห็นกายและความรู้สึกด้วย ฉะนั้น กาย เวทนา จิต ธรรม จึงเป็นหนึ่งเดียว ในเบื้องต้นของการฝึกปฏิบัติจำเป็นต้องฝึกปฏิบัติเฝ้าดูทีละอย่าง แต่เมื่อสติเริ่มตั้งมั่นแล้ว สามารถฝึกสติเฝ้าดูกาย เวทนา จิตและธรรมไปพร้อมๆ กัน ฉะนั้น โยคีผู้ปฏิบัติที่ฝึกปฏิบัติมาพอสมควรแล้ว ไม่ต้องมีกฎเกณฑ์ ว่าจะต้องกำหนดอะไรก่อนหลัง หรือมีกฎเกณฑ์ว่ากำหนดแต่อริยาบถอย่างเดียว หรือกำหนดเฝ้าดูจิตหรือความคิดอย่างเดียว แต่ควรจะได้พัฒนาสติให้สามารถรู้ตัวทั่วพร้อมจนถึงรู้ทั่วถึง คือให้รู้ทุกอย่างทั้งกาย เวทนา จิต และธรรมไปพร้อมๆ กัน เบื้องต้นเมื่อฝึกกำหนดรู้อยู่ที่อารมณ์เดียว ก็ได้สติในระดับหนึ่ง พอสามารถกำหนดรู้มากอย่างหรือหลายอย่างมากขึ้น สติก็จะยิ่งพัฒนาได้มากยิ่งขึ้น จนในที่สุดไม่ต้องกำหนด แต่สามารถรู้ได้แบบทั่วถึง คือเห็นกาย เวทนา จิต และธรรมไปพร้อมๆ กัน นั่นแหละคือการพัฒนาสติให้เข้มแข็งและให้ว่องไว เมื่อเห็นได้ทั่วถึง จิตก็จะเข้าสู่ภาวะเป็นกลางๆ และเริ่มคลายความยึดมั่นหรือผูกพันในร่างกาย จิตเริ่มเป็นอิสระและเกิดภาวะตื่น รู้ และเบิกบานอยู่เสมอ อย่างนี้แหละ คือการฝึกสติที่มีการพัฒนาจากเริ่มต้นรู้ จากการกำหนดอย่างเดียว จนกระทั่งมีสติรู้ ในการกำหนดหลายแบบหลายอย่างและสามารถสลับไปสลับมาได้ จนทำให้การรู้ที่กว้างขวางขึ้นและเป็นธรรมชาติขึ้น จึงสามารถที่จะดำรงสติต่อเนื่องได้ง่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน เทคนิคของการสลับไปสลับมาของสติ จึงควรนำไปฝึกเพื่อให้สติตั้งมั่นและพัฒนาขึ้น ต่อเนื่องขึ้น และใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นธรรมชาติ การกำหนดในการฝึกสติ คือสมาธิ และการกำหนดในการฝึกสมาธิ คือสติ ปัญญาเกิดจากการรอบรู้และรู้รอบของสติ

สมณะที่เป็นบาทของวิปัสสนา คือการเจริญกายคตาสติฝ่ายสมณกรรมฐานด้วยการพิจารณาภิกขุ 10 อสกุ 10 หรือเพ่งวัตถุจนเกิดเอกัคคตารมณ์ (อารมณ์หนึ่งเดียว) จนได้ฌานแล้ว จิตอาจมีความสุข มีความสงบ นิเวศน์ทั้งหลายระงับไปก็จริง ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าถูกสมาธิข่มไว้ แต่ก็เล็ดทั้งหลายโดยเฉพาะสังโยชน์ทั้ง 10 ยังอยู่ครบหมดทุกประการ เมื่อเจริญสมณะจนได้ฌาน ตั้งแต่ปฐมฌานจนถึงอาภิญญายตนฌานแล้วก็ใช้สมาธินั้นเป็นบาทฐาน เพื่อเจริญวิปัสสนาต่อไป คือ เมื่อจิตเป็นสมาธิดีแล้ว จากนั้นก็พิจารณาสมณะหรือสมาธิกับทั้งสิ่งอื่นๆ ทั้งหมดที่ประกอบรวมกับสมาธินั้น ให้เห็นสภาวะที่เป็นของไม่เที่ยงเป็นต้น จนอริยมรรคเกิดขึ้น โดยจะอยู่ในฌานแล้วเจริญวิปัสสนาด้วยการพิจารณาสังขารว่าตกอยู่ในกฎแห่งไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือออกจากฌานแล้วเจริญวิปัสสนาก็ได้ แต่ถ้าฌานสูงสุดคือ เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน และสัญญาเวทิตินิโรธ (นิโรธสมาบัติ) ต้องออกจากฌานก่อน แล้วจึงเจริญวิปัสสนาได้ ดังนั้น สมาธิที่เป็นบาทฐานของวิปัสสนา จึงเป็นสมาธิที่เลิศประเสริฐสุด เพราะช่วยให้บรรลุธรรม หรือช่วยให้ปัญญากาจักกิเลสหลุดพ้นได้ เรียกว่า สมาธิที่เป็นองค์มรรค หรือสมาธิในมรรค (มัคคสมาธิ) สมาธิประเภทนี้ เรียกว่า อานันตริกสมาธิ แปลว่า สมาธิที่ไหลต่อเนื่องในทันที คือทำให้บรรลุอริยผลทันทีไม่มีอะไรคั่นหรือแทรกระหว่างได้

อานิสงส์ของการเจริญกายคตาสติกรรมฐาน พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงอานิสงส์ คือ ผลพึงได้รับจากการปฏิบัติกายคตาสติกรรมฐานอย่างมั่นคงสม่ำเสมอว่า กายคตาสติอันภิกษุเสพแล้วโดยมาก เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นดุจยานแล้ว ทำให้เป็นพื้นที่ตั้งแล้ว ให้ดำรงอยู่เรื่อยๆ แล้ว อบรมแล้ว ปราภวาสมาเสมอแล้ว พึงหวังอานิสงส์ 10 ประการนี้ คือ มีเป็นผู้อดกลั้นต่อความไม่ยินดีและความยินดีได้ ไม่ถูกความไม่ยินดีครอบงำ ย่อมครอบงำความไม่ยินดีที่เกิดขึ้นแล้วได้ เป็นต้น

อภิปรายผล

หลักความสำคัญของมูลกัมมฐานในกายคตาสติสูตร พบว่า มูลกัมมฐานทั้ง 5 ประเภท เป็นสิ่งมีอยู่ในร่างกายของเราทุกคน พอเราลืมหาดูโลกวันใด นั่นก็หมายความว่า เรื่องมูลกัมมฐานได้เกิดมีในตัวเราแล้ว แต่เราไม่สามารถรับรู้และทำความเข้าใจให้ถูกต้อง จึงทำให้มองว่าร่างกายเป็นสิ่งที่น่าปรารถนา สวยงามมีสิ่งน่าหลงใหล แต่ถ้ามองอย่างผู้ฉลาดแล้ว จะเห็นว่าหาความงามในร่างกายไม่มี ฉะนั้น เพื่อทำให้จิตใจของผู้บวชจึง

ต้องมองให้เห็นความจริงที่ถูกต้องของร่างกาย เพื่อคลายออกจากความรักสวรั้งงามในร่างกายนั้น กรรมฐานกองนี้เป็นกรรมฐานที่ตามระลึกรู้ถึง มีกำลังสมาธิไม่เสมอกัน บางหมวดมีสมาธิเพียงอุปปารมาณ บางหมวดมีสมาธิถึงปฐมฌาน บางหมวดมีสมาธิถึงฌาน 4 และฌาน 5 สำหรับกายคตาสตินี้ ถ้าพิจารณาตามปกติแล้ว จะทรงสมาธิได้เพียงปฐมฌานเท่านั้น แต่ถ้าโยคีผู้ปฏิบัติฉลาดหา หรืออาจารย์ฉลาดสอน ยกสีเขียว ขาว แดง ที่ปรากฏในอารมณ์แห่งกายคตาสตินั้นมาเป็นกลืน ในวิสุทธิมรรคท่านว่า กรรมฐานกองนี้ก็สามารถทรงสมาธิได้ถึงฌาน 4 ตามกำลังสมาธิในกลืนนั้น ซึ่งสอดคล้องกับ พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน) (2540, น. 42-43) ได้กล่าวถึงหลักการสอนมูลกัมมฐาน สรุปความได้ว่า ที่จะประพฤติดุติปฏิบัติได้นั้น มีข้อสำคัญอยู่ประการหนึ่ง คือ ต้องป้องกันใจไม่ให้ฟุ้งซ่านซัดส่ายไปในเรื่องกามารมณ์ ฉะนั้น ในเบื้องต้นแห่งการบรรพชาอุปสมบท พระบูรพาจารย์ จึงให้สอน ตบปัญจกัมมฐานก่อน ตบปัญจกัมมฐาน คือกัมมฐานอันกำหนดด้วยอาการ 5 คือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ให้พิจารณาเห็นว่าอาการทั้ง 5 นั้นไม่ดีไม่งาม ปฏิกุฬพึงเกลียด ซึ่งจะพิจารณาเห็นได้เช่นนั้น จงพิจารณาตามปกติของอาการเหล่านั้น เช่น ผม ถ้าเราปล่อยตามธรรมดาธรรมชาติ ไม่รักษาความสะอาด จะเป็นอย่างไรก็ช่างมัน เช่นนั้นแล้ว จักเป็นของที่สกปรก เป็นที่รังเกียจทั้งตนทั้งผู้อื่น ที่เป็นของดีงามน่าดูน่าชมก็เพราะคนเราหมั่นปฏิบัติตกแต่งอยู่เป็นนิจ พึงพิจารณาอย่างนี้ จักเห็นอาการทั้ง 5 นั้น โดยปกติเป็นของไม่งาม เมื่อจิตฟุ้งซ่านซัดส่ายไปในเรื่อง ของกามารมณ์เธอจะมีกัมมฐานนี้ไว้เป็นเครื่องอบรมจิต หลักในการสอนมูลกรรมฐานด้วยกำหนดด้วยอาการทั้ง 5 ดังนี้ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ตโจ ทันตา นขา โลมา เกสา ซึ่งมีหลักการศึกษารู้เนื้อความว่า “เกสา ผมทั้งหลาย โลมา ขนทั้งหลาย นขา เล็บทั้งหลาย ทันตา ฟันทั้งหลาย ตโจ หนังทั้งหลาย อาการทั้ง 5 นี้ ไม่ดีไม่งาม ปฏิกุฬพึงเกลียด โดยให้ว่าเอง ทั้งโดยอนุโลมและปฏิโลม

การใช้มูลกัมมฐานในกายคตาสติสูตรเป็นฐานในการเจริญสมณะและวิปัสสนา พบว่า พระอุปัชฌาย์จะบอกมูลกัมมฐานเพื่อให้ภิกษุใหม่ได้พิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน และหนังในร่างกายของมนุษย์ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไม่คงทน จะเกิดสมาธิและปัญญา มองเห็นสรรพสิ่งไม่เที่ยง มีสติรู้เท่าทัน วิธีปฏิบัติกรรมฐานตามนัยมูลกัมมฐานในกายคตาสติสูตร พบว่า วิธีการปฏิบัติเพื่อกำจัดมลทินได้การปฏิบัติเรื่องของมูลกัมมฐานก็เช่นกันจะต้องอาศัยองค์ธรรมแปดประการนี้ มาเป็นเครื่องเกื้อกูลให้การปฏิบัติธรรมนั้นมีความเจริญก้าวหน้าได้ การฝึกปฏิบัติมูลกัมมฐาน แม้จะฟันฝ่าปัญหาและอุปสรรคที่มาขัดขวางไม่ให้เกิดสมาธิได้แล้ว เมื่อจิตเป็นสมาธิและสามารถสำเร็จผลขั้นฌาน ได้อธิปภาวิหารีย์แต่ก็ยังต้องประสบกับปัญหาในการนำสมาธิไปใช้ กล่าวคือ ถ้านำไปใช้ในทางที่ถูกต้อง ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนหรือแก่ผู้อื่น แต่ถ้านำไปใช้ในทางที่ผิด จะทำให้ตัวเองได้รับโทษ เพื่อความสงบสุขจึงควรอย่างยิ่งที่นำสมาธินั้นๆ ไปใช้ในทางถูกต้องตามพระธรรมวินัยก็จะก่อแต่ผลแห่งความสุขตลอดไป สอดคล้องกับ พระครูติลาภาณุรักษ์ (ปราโมทย์ มหาวิโร) (2558, น. ก) ศึกษามูลกัมมฐานในกายคตาสติ สรุปไว้ว่า การเจริญมูลกรรมฐาน เป็นกรรมฐานที่ช่วยสนับสนุนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานโดยตรง เพราะการพิจารณาร่างกาย คือ อาการ 5 นี้ สอดคล้องกับการเจริญสติปัฏฐานในหมวดกายานุปัสสนาสติปัฏฐานนั่นเอง อานิสงส์ของการปฏิบัติมูลกรรมฐานนั้น พุทธเจ้าตรัสไว้ว่า เป็นผู้อดกลั้นต่อความไม่ยินดีและยินร้ายได้ อดกลั้นต่อภัยและความหวาดกลัวได้ อดทนต่อความหนาว ร้อน หิว กระจาย เป็นต้น ทำให้ได้ฌาน 4 อันเป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน เป็นเหตุให้บรรลุนิพพานได้เป็นเหตุให้ได้ทิพพโสถญาณ และเป็นเหตุให้ได้เจโตปริยญาณ เป็นเหตุให้ได้บุพเพนิวาสานุสติญาณเป็นเหตุให้ได้จุตูปปาตญาณ และเป็นเหตุทำอาสวะให้สิ้นไป

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

หลักคำสอนและความสำคัญของมูลกัมมฐานเป็นการปฏิบัติอีกวิธีหนึ่งในกัมมฐาน 40 ซึ่งอยู่ในกลุ่มอนุสติกัมมฐาน กายคตาสติกัมมฐานเป็นกัมมฐานที่พระพุทธเจ้าทรงสอนแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา มูลกัมมฐานใช้สติพิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน หนังในร่างกายของมนุษย์มีลักษณะล้วนเป็นอสุระ ไม่สวยงาม ไม่เที่ยงเป็นทุกข์ น่ารังเกียจ ให้รู้เท่าทัน ไม่หลงใหล พระอุปัชฌาย์จะสอนแก่บุคคลที่มาบวชในพระพุทธศาสนาเป็นกัมมฐานเบื้องต้น

การใช้มูลกัมมฐานในกายคตาสติสูตรเป็นฐานในการเจริญสมณะและวิปัสสนา พระอุปัชฌาย์จะบอกมูลกัมมฐานเพื่อให้ภิกษุใหม่ได้พิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน และหนังในร่างกายของมนุษย์ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไม่คงทน จะเกิดสมมติและปัญญา มองเห็นสรรพสิ่งไม่เที่ยง มีสติรู้เท่าทัน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติธรรมควรนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติธรรมแก่กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม
2. ผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับสูง ควรส่งเสริมการศึกษาเผยแผ่แนวทางการเจริญสมณะและวิปัสสนาอย่างต่อเนื่อง มีฝ่ายประเมินสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อปรับปรุงพัฒนา

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความรู้ ความเข้าใจ และนำไปสู่การปฏิบัติมูลกัมมฐานของพระที่บวชใหม่ในพรรษกาลของวัดในเขตเมืองและชนบทจังหวัดขอนแก่น
2. ควรศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้มูลกัมมฐานแก่พระในเขตจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- พระครูติลาภิรักษ์ (ปราโมทย์ มหาวิโร). (2558). *ศึกษามูลกัมมฐานในกายคตาสติ*. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโนน). (2540). *คู่มือพระอุปัชฌาย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สหภาพพัฒนาการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อนุวัตร ตรีจิตร์วัฒนากุล. (2548). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกายคตาสติในพระไตรปิฎก*. (สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

คำแนะนำผู้นิพนธ์บทความ

1. ลักษณะของบทความที่ตีพิมพ์

- 1) ต้นฉบับบทความพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft word ตัวอักษร TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษขนาด A4 โดยให้ห่างจากขอบบน 2.54 เซนติเมตร ขอบล่าง 2.54 เซนติเมตร ขอบซ้าย 2.54 เซนติเมตร และขอบขวา 2.54 เซนติเมตร และระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 ซึ่งความยาวของบทความกำหนดดังนี้
 - บทความวิจัยไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4
 - บทความวิชาการไม่เกิน 17 หน้ากระดาษ A4
 - บทวิจารณ์หนังสือและบทความปริทรรศน์ไม่เกิน 10 หน้ากระดาษ A4
- 2) บทความที่ส่งมาจะต้องเป็นบทความที่เขียนใหม่ทั้งหมด ผู้เขียนจะต้องไม่เคยตีพิมพ์บทความนี้มาก่อน หรือ บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของวารสารอื่น ทั้งนี้หากเป็นบทความจากการนำเสนอสัมมนา ประชุมวิชาการ งานวิจัย หรือวิทยานิพนธ์ จะต้องเขียนกำกับไว้ในเชิงอรรถหน้าแรกของบทความ
- 3) บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่ผิดจริยธรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการคัดลอกผลงานของผู้อื่น รวมถึงการคัดลอกผลงานของตนเอง และการบิดเบือนข้อมูล รวมถึงข้อมูลเท็จ
- 4) การจัดเตรียมต้นฉบับในการส่งมายังวารสารเพื่อพิจารณาตีพิมพ์นั้น จะต้องจัดเตรียมต้นฉบับให้มีความชัดเจน ครบถ้วนตามกฎหมายของวารสาร

2. การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์

ผู้นิพนธ์บทความจะต้องเตรียมบทความตามเกณฑ์และเงื่อนไขของวารสาร จากนั้นส่งบทความมาที่ระบบของเว็บไซต์ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/about> โดยจะต้องส่งไฟล์ได้แก่

- 1) ไฟล์บทความฉบับสมบูรณ์ตามเกณฑ์เงื่อนไขของวารสาร
- 2) ไฟล์แบบขอส่งบทความลงลายมือชื่อยืนยันว่าบทความไม่เคยตีพิมพ์และไม่ได้ส่งตีพิมพ์กับที่อื่นมาก่อน
- 3) ไฟล์แนบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งบทความ (ถ้ามี)

3. การจัดเตรียมต้นฉบับบทความ

ต้นฉบับบทความจะต้องเป็นบทความที่พิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft word ตัวอักษร TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษขนาด A4 โดยให้ห่างจากขอบบน 2.54 เซนติเมตร ขอบล่าง 2.54 เซนติเมตร ขอบซ้าย 2.54 เซนติเมตร และขอบขวา 2.54 เซนติเมตร และระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 โดยส่วนประกอบหลักต้องประกอบด้วย

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทย (ตัวหนา ขนาด 18) และ ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่ (ตัวหนา ขนาด 16) จัดชิดซ้าย

- 2) ชื่อผู้นิพนธ์บทความภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรขนาด 16) เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด จากชื่อเรื่องลงมา จัดชิดซ้าย
- 3) บทคัดย่อภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรขนาด 16) จัดให้อยู่ในกรอบที่เทมเพลตวารสาร จัดไว้เท่านั้น โดยไม่เกิน 350 คำ
- 4) คำสำคัญภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ ให้มี 3-5 คำ และจัดอยู่ในส่วนที่วารสารกำหนดไว้ในเทมเพลตของวารสาร
- 5) เนื้อหา การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 6) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)
- 7) เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA 6th edition)

ในการจัดเตรียมต้นฉบับบทความ ให้ผู้นิพนธ์จัดเตรียมต้นฉบับบทความซึ่งจะต้องมีส่วนประกอบตามประเภทต่าง ๆ ของบทความเรียงลำดับดังนี้

3.1 บทความวิจัย

บทความวิจัยคือบทความที่ได้จากการทำวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายเนื้อหาที่ทางวารสารเปิดรับ ซึ่งบทความวิจัยจะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบเรียงลำดับดังนี้

- 1) ชื่อเรื่อง ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้แต่งและสังกัด ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 3) บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 350 คำ
- 4) คำสำคัญ 3-5 คำ
- 5) บทนำ เป็นส่วนของที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย ในส่วนนี้จะต้องเขียนแสดงการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาในส่วนเดียวกันนี้เลย รวมถึงคำถามของการวิจัยด้วย
- 6) วัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นส่วนเขียนแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย อาจจะเขียนโดยรวมหรือเขียนแยกเป็นข้อ ๆ ก็ได้
- 7) วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยรูปแบบของการวิจัย การดำเนินการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย กลุ่มประชากรและตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุป และในส่วนนี้อาจจะเขียนกรอบแนวคิดของการวิจัยด้วย (ถ้ามี)
- 8) ผลการวิจัย แสดงผลการวิจัยตามที่ผู้วิจัยค้นพบ
- 9) อภิปรายผล เขียนอภิปรายผลการวิจัยให้ละเอียด นำเสนอถกเถียงโต้แย้งอย่างลุ่มลึกและครอบคลุม

- 10) **สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ** สรุปผลการวิจัยอย่างครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ และเขียนข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย
- 11) **เอกสารอ้างอิง** เขียนอ้างอิงท้ายเรื่องตามที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง เรียงตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง โดยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยจนครบแล้วค่อยตามด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

3.2 บทความวิชาการและบทความปริทรรศน์

บทความวิชาการคือบทความที่เขียนขึ้นซึ่งได้มาจากประสบการณ์วิจัยอันเป็นเวลายาวนานของผู้วิจัย หรือเป็นบทความที่นำเสนอข้อถกเถียง แนวคิด หรือกรอบการศึกษาใหม่ ๆ ในวงการวิชาการ ส่วนบทความปริทรรศน์คือบทความที่เขียนขึ้นแสดงถึงการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นสำคัญของการวิจัย ประเด็นใดประเด็นหนึ่งจากอดีตถึงปัจจุบัน รวบรวมแล้วนำเสนอเพื่อนำไปสู่ปัญหาใหม่ในการวิจัย โดยมีส่วนประกอบดังนี้

- 1) **ชื่อเรื่อง** ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 2) **ชื่อผู้แต่งและสังกัด** ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 3) **บทคัดย่อ** ความยาวไม่เกิน 250 คำ
- 4) **คำสำคัญ** 3-5 คำ
- 5) **บทนำ**
- 6) **เนื้อหา** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 7) **บทสรุป**
- 8) **เอกสารอ้างอิง** เขียนอ้างอิงท้ายเรื่องตามที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง เรียงตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง โดยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยจนครบแล้วค่อยตามด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

3.3 บทวิจารณ์หนังสือ

เป็นการแนะนำหนังสือที่น่าสนใจ ทั้งนี้จะต้องแสดงจุดเด่น จุดด้อย และข้อเสนอแนะต่อหนังสือที่นำมาวิจารณ์ ส่วนประกอบมีดังนี้คือ

- 1) **ชื่อเรื่อง** ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 2) **ชื่อผู้วิจารณ์และสังกัด** ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ
- 3) **เนื้อหา** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) **บทสรุป**
- 5) **เอกสารอ้างอิง**

กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงคุณภาพหลายและความเหมาะสม

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการพร้อมตัวอย่างประกอบ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์เล่มที่ชื่อเครื่องหมายวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/20/12/50), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/18/100)

2) ผู้แต่งหนึ่งคนให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (เด่นพงษ์ แสนคำ, 2562, น. 20)

3) ผู้แต่งสองคนให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองคนเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (บัวพันธ์ พรหมพักพิง และ สุวิทย์ อธิศาวัต, 2563, น. 32) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (พระพรหมบัณฑิต ประยูรธมมจิตโต, 2550, น. 45; ป.อ. ปยุตโต, 2560, น. 52)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คนให้อ้างชื่อของผู้แต่งคนแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่า “และคณะ” เครื่องหมายจุลภาค (,) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (สังเวียง สาผาง และคณะ, 2558, น. 36)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

6) กรณีอ้างอิงสื่อออนไลน์ อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) และใส่คำว่า “ออนไลน์” เช่น (หลวงพ่อบราโมทย์ ปาโมชโช, 2562, ออนไลน์)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งคนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และ หน้า ที่นำมาอ้างอิง เช่น (Rawls, 1999, p. 16)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองคนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Barry & Larope, 2010, p. 46) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารทีนำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Rawls, 1999, p. 87; Barry & Larope, 2010, p. 78)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง (Rawls et al., 2008, p. 95)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

5) กรณีอ้างอิงสื่อออนไลน์ อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) และใส่คำว่า “ออนไลน์” เช่น (Doyle, M. W., 2004, Online)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด ใช้ นานมีบุ๊คส์
- 2) สำนักพิมพ์เทียนวรรณ ใช้ เทียนวรรณ
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4.2 เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2516). ประวัติพระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อภิธรรมมูลนิธิมหาธาตุวิทยาลัย.

Coady, D. (2012). *What to believe now: Applying Epistemology to Contemporary Issues*. Oxford: Blackwell.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ),/ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ดำรงค์ เดช. (2560). การสร้างความปรองดองในสังคมไทยด้วยหลักพุทธศาสนา ใน อนันต์ แจ่มชื่น (บรรณาธิการ), *ธรรมโอศถกับการเฝี่ยวยาสังคม*. (น. 112-125). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

Greco, J. (1999). Introduction What is Epistemology?. In Greco, J. & Sosa, E. (Eds.). *The Blackwell Guide to Epistemology*. (pp. 1 – 32) Oxford: Blackwell.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมภาร พรหมทา. (2539). มนุษย์กับการแสวงหาความรู้: ข้อเสนอจากพุทธปรัชญาว่าด้วยธรรมชาติและบทบาทของความรู้. *วารสารพุทธศาสนศึกษา*, 3(2), 5-28.

Hernon, P. (1995). Disinformation and misinformation through the Internet: Findings of an exploratory study. *Government Information Quarterly*, 12(2), 133-139.

(5) หนังสือแปล

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่องที่แปล/[ชื่อต้นฉบับ]/(ชื่อผู้แปล, ผู้แปล)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บาร์กเกอร์, อาร์. บี. (2552). *ศพคนดัง* [High profile] (อิสริยา ชมภูผล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: นกฮูก พับลิชชิง.

บริกแฮม, อี. เอฟ., และฮุสตัน, เจ. เอฟ. (2544). *การจัดการการเงิน* [Fundamentals of financial management] (เรจรัก จำปาเงิน, ผู้แปลและเรียบเรียง). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คเนท.

(6) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, น. เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ไพฑูรย์ นามวิจิต. (2540). ช้าง ม้า วัว ควาย. ใน *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน*, (น. 200-215). กรุงเทพฯ: เสริมสร้างความรู้.

Landesman, C. (1967). Consciousness. In *The Encyclopedia of Philosophy*, (Vol. 2, pp.191-195).

(7) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

อนเนก พูลทรัพย์. (10 สิงหาคม 2560). ปัญหาการเมืองไทย. *มติชน*, น. 10.

(8) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ (ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ./ชื่อมหาวิทยาลัย)

ตัวอย่าง:

อัญชลี ปิยปัญญางศ์. (2547). *มโนทัศน์เรื่องเหตุการณ์อัศจรรย์ของเดวิด ฮูม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

(9) รายงานการวิจัย

รูปแบบ:

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิจัย./ (รายงานวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *สถานภาพการประยุกต์ใช้ ICT เพื่อการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรองรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

(10) เอกสารการประชุมทางวิชาการ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ หรือ Ed. หรือ Eds.)/ชื่อการประชุม./ (เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

นันทน์ เขียวขำ และธิดาทิพย์ ปานโรจน์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเคลื่อนไหวดัชนีราคาหลักทรัพย์ กลุ่มขนส่งและโลจิสติกส์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ม.อ. ตรัง วิจัย ประจำปี 2561 สาขาวิชาการบัญชี/การเงิน “วิจัยก้าวใหม่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”* (น. 59-68). ตรัง: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง.

Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), *Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness* (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.

(11) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปี)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์./วัน เดือน.

ตัวอย่าง :

พระมหาหรรษา ธาณเมธี, ดร.. (2558). เจ้าอาวาส วัดศรีศาสดา. สัมภาษณ์. 5 มีนาคม.

(12) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สืบค้น วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง :

หลวงพ่อบุญธรรม ปาโมชโช. (2562). *มัจฉาทิฎฐิ*. สืบค้น 4 สิงหาคม 2563. จาก

<https://www.dhamma.com/download/micchaditthi>.

Doyle, M. W.. (2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*.

Retrieved 2 September 2013. from

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html.

แบบขอส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์

ข้าพเจ้า (ชื่อ – นามสกุล)
ขอส่งบทความเรื่อง (ชื่อภาษาไทย).....

ชื่อ (ภาษาอังกฤษ).....

เป็นบทความประเภท () บทความวิชาการ () บทความวิจัย () บทวิจารณ์หนังสือ
โดยมีผู้ร่วมเขียนดังนี้

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ งานวิจัย/วิทยานิพนธ์ เรื่อง

ระดับการศึกษา

สถาบัน

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความที่ข้าพเจ้าส่งมาพิจารณาตีพิมพ์ ไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาจากวารสารอื่น และเป็นผลงานที่ไม่ผิดจริยธรรมทางวิชาการ หากมีความผิดพลาดข้าพเจ้าขอถอนการตีพิมพ์โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ

ลงชื่อ.....ผู้เขียนบทความ

(.....)

...../...../.....